DÖNEM : VIII CİLT : 12 TOPLANTI : 2

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Yetmiş beşinci Birleşim

23.VI.1948 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa
1. — **Geçen tutanak özeti**	328
2. — **Havale edilen kâğıtlar**	328
3. — **Seçimler**	329
1. — Anayasa Komisyonuna iki, ve Çalışma, Dışişleri, Ekonomi, İçişleri, Millî Eğitim ve Ticaret Komisyonlarına da birer üye seçimi	329
4. — **Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları**	330
1. — Sayın Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkında Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresi (3/249)	330:331
2. — Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'nın, Van'da yaptırılan Askerî Hastane ve Uçak Alanı ile satınalınan kavurma işindeki yolsuzluklara dair Refik Saydam, Şükrü Saracoğlu, Recep Peker ve Birinci Hasan Saka Kabinelerinde yer almış olan Millî Savunma Bakanları hakkında Meclis soruşturması yapılmasına dair önergesi (4/105)	331:359

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Sayın Üyelerden bazılarına izin verilmesine;

Bu Toplantı yılı içinde iki aydan fazla izin alan İzmir Milletvekili Hasan Âli Yücel'in ödeneğine dair olan Başkanlık tezkereleri okunarak onandı.

Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüregir'in, Çanakkale Milletvekili rahmetli Atıf Kamçıl'ın eşine vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkındaki kanun teklifi, isteği üzerine geri verildi.

Bazı Komisyonlarda açık bulunan Üyelikler seçimi için oylar toplandı.

Tokad Milletvekili Refik Ahmet Sevengil'in, gelecek ders yılı başında okulların kitap durumuna ve tek kitap sistemine dair olan sözlü sorusuna, Millî Eğitim Bakanı;

Afyon Karahisar Milletvekili Kemal Özçoban'ın, Van'da yaptırılan askerî hastane ve uçak alanı ile satınalınan kavurma işindeki yolsuzluk hakkındaki sözlü sorusuna da Millî Savunma Bakanı cevap verdiler.

Yusuf kızı Şahende Sakmak'ın, ölüm cezasına çarptırılması hakkındaki Adalet Komisyonu raporu okundu. Yapılan görüşmeler sonunda cezanın 30 seneye indirilmesine dair olan önerge kabul olundu.

Kazanç Vergisi Kanununun 3 ncü maddesinin tefsirine lüzum olmadığına;

Takip ve tahsiline imkân görülemiyen iki yüz elli küsur bin liranın silinmesine ve bir miktar paranın da affına dair olan Bütçe Komisyonu raporları kabul olundu.

4644 sayılı Kanunun geçici 3 ncü maddesi hükmünün uzatılması hakkındaki teklife lüzum olmadığına dair olan Bütçe Komisyonu raporunun görüşülmesi başka Birleşime bırakıldı.

4643 sayılı Kanunla;

2414 sayılı Kanunun birinci maddelerinde değişiklik yapılmasına;

3993 sayılı Kanunun birinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesine;

Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekonomi Birliği arasındaki Ticaret Anlaşması ile Türkiye - Belçika Ödeme Anlaşmasının yürürlük sürelerinin iki ay uzatılmasına;

Türkiye - Finlândiya Ödeme Anlaşmasının 8 nci maddesi ile bu Anlaşmaya bağlı mektuptaki tasfiye hükümleri süresinin altı ay uzatılmasına;

Türkiye ile Yunanistan arasındaki imza edilen Ticaret ve Ödeme Anlaşması ve bağlantılarının yürürlük süresinin uzatılmasına dair olan kanunlar kabul olundu.

Açık Komisyon Üyelikleri için toplanan oylarda çoğunluk bulunmadığı anlaşıldığından seçimin gelecek Birleşimde tekrarlanacağı bildirildi.

23 . VI . 1948 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip
Trabzon Milletvekili	Samsun Milletvekili
R. Karadeniz	*N. Fırat*

Kâtip
Mardin Milletvekili
Dr. A. Uras

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki 3312 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı (1/366) (Dışişleri ve Büteç Komisyonlarına);

2. — Erzincan'da yaptırılacak meskenler hakkında kanun tasarısı (1/365) (Bayındırlık ve Bütçe Komisyonlarına);

Teklif

3. — Balıkesir Milletvekili Eminittin Çelik-öz'ün, Orman Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/114) Tarım, İçişleri, Adalet, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

Önerge

4. — Edirne Milletvekili Fethi Erimçağ'ın, Dilekçe Komisyonunun 24 . V . 1948 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1001 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/106) (Dilekçe Komisyonuna);

Raporlar

5. — Belediye gelirleri hakkında 1/65 ve Gümrük Tarife Kanununu değiştiren kanuna ek 2256 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin değişti-

rilmesi hakkında 1/228 sayılı kanun tasarıları ve Geçici Komisyon raporu (Gündeme);

6. — Yozgad Milletvekili Sırrı İçöz ve üç arkadaşının; Sivas Kongeresince seçilen Temsil Heyeti Üyeleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Döneminde bulunan Üyelere vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/42) (Gündeme).

7. — Yüksek Ziraat Enstitüleri Kanunu tasarısı ve Tarım, Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (1/288) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,5

BAŞKAN — Başkanvekili Feridun Fikri Düşünsel

KÂTİPLER: Dr. Aziz Uras (Mardin), Sedad Pek (Kocaeli)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — SEÇİMLER

1. — Anayasa Komisyonuna iki, ve Çalışma, Dışişleri, Ekonomi, İçişleri, Millî Eğitim ve Ticaret Komisyonlarına da birer üye seçimi.

BAŞKAN — Geçen oturumda nisap hâsıl olmamıştır, şimdi tekrar bu muameleyi yapacağız.

Ayırma komisyonlarını adçekme suretiyle ayırıyoruz.

Anayasa Komisyonu için:

Mehmet Sadık Eti (Malatya), Hüseyin Ulusoy (Niğde), İbrahim Rauf Ayaşlı (Ankara).

Çalışma Komisyonu için :

Mustafa Arpacı (Elâzığ), Lûtfi Gören (Bolu), Cemil Öz (Bursa).

Dışişleri Komisyonu için:

Yakup Kalkay (Samsun), Orgl. İzzeddin Çalışlar (Balıkesir), Sırrı İçöz (Yozgad).

Ekonomi Komisyonu için:

Vehbi Sarıdal (Niğde), İrfan Ferit Alpaya (Mardin), İhsan Ezgü (Ankara).

İçişleri Komisyonu için:

Ahmet Ali Çınar (Burdur), Naşit Fırat (Samsun), Muttalip Öker (Sivas).

Millî Eğitim Komisyonu için:

Razi Soyer (Urfa), Muhsin Adil Binal (Konya), Dr. Fazıl Şerafettin Bürge (Kocaeli).

Ticaret Komisyonu için:

Avni Refik Berkman (Ankara), Mebrure Aksoley (Ankara), İbrahim Refik Soyer (Niğde).

Yine adçekme ile Kocaeli seçim çevresinden oyları toplamıya başlıyoruz.

(Kocaeli seçim çevresinden oylar toplanmaya başlandı).

BAŞKAN — Oylarını kullanmamış arkadaş var mı?

Oy kullanma muamelesi bitmiştir.

Oyların neticesini almak üzere oturuma 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma saati: 15,25

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,35

BAŞKAN — Başkanvekili Feridun Fikri Düşünsel

KÂTİPLER : Dr. Aziz Uras (Mardin), Sedad Pek (Kocaeli).

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

Oylama sonucunu arzediyorum.

Anayasa Komisyonu : Oya katılan üye sayısı 244 tür. Muamele tamamdır. Münir Birsel (İzmir) 244 ve Şinasi Devrin (Zonguldak) 243 oyla seçilmişlerdir.

Çalışma Komisyonu : Oya katılanlar 248 dir. Muamele tamamdır. 248 oyla Şükrü Koçak (Erzurum) seçilmiştir.

Dışişleri Komisyonu : Oya katılanlar 248 dir. Muamele tamamdır. ve 248 oyla Reşad Şemsetin Sirer (Sivas) seçilmiştir.

Ekonomi Komisyonu : Oya katılanlar 235 dir. Muamele tamamdır. Mahmut Nedim Gündüzalp (Edirne) 235 oyla seçilmiştir.

İçişleri Komisyonu : Oya katılan üye sayısı 245 tir. Muamele tamamdır. Dr. Behçet Uz (Denizli) 245 oyla seçilmiştir.

Milî Eğitim Komisyonu : Oya katılan 248 dir muamele tamamdır Tahsin Coşkan (Kastamonu) 247 oyla seçilmiştir.

Ticart Komisyonu : Oya katılanlar 238 dir. Muamele tamamdır. Temel Göksel (Trabzon) 238 oyla seçilmiştir.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — Sayın Üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkında Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresi (3/249)

15 . VI . 1948

Kamutaya

Aşağıda adları yazılı Milletvekillerinin izinleri Başkanlık Divanınca kararlaştırılmıştır.

Kamutayın onamına sunulur.

M. M. M. Başkanı
A. F. Cebesoy

Gümşane Milletvekili Edip Servet Tör, 1,5 ay, hasta elduğu için. 15 . V . 1948 tarihinden itibaren.

Hatay Milletvekili Abdülgani Türkmen, 1 ay, hasta olduğu için. 2 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

İçel Milletvekili Dr. Aziz Köksal, 1 ay, hasta olduğu için. 1 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

İstanbul Milletvekili Dr. Akil Muhtar Özden 3 hafta, hasta olduğu için. 10 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver, 1 ay, özürlü olduğu için. 9 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

İzmir Milletvekili Benal Arıman, 1 ay, hasta olduğu için. 26 . V . 1948 tarihinden itibaren.

Kastamonu Milletvkili Ziya Orbay, 1 ay. hasta olduğu için. 14 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

Manisa Milletvekili Rıdvan Nafiz Edgüer, 1 ay, hasta olduğu için. 26 . V . 1948 tarihinden itibaren.

Ordu Milletvekili Hamdi Yalman, 15 gün, hasta olduğu için. 28 . V . 1948 tarihinden itibaren.

Rize Milletvekili Hasan Cavid Belûl, 1 ay, hasta olduğu için. 26 . IV . 1948 tarihinden itibaren.

Van Milletvekili İbrahim Arvas, 1 ay, hasta olduğu için. 11 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

Yozgad Milletvekili Ziya Arkant, 1 ay hasta olduğu için, 14 . VI . 1948 tarihinden itibaren. e

BAŞKAN — Teker teker okunuza sunacağım.

Gümşane Milletvekili Edip Servet Tör, 1,5 ay, hasta elduğu için. 15 . V . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Hatay Milletvekili Abdülgani Türkmen, 1 ay, hasta olduğu için. 2 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

İçel Milletvekili Dr. Aziz Köksal, 1 ay, hasta olduğu için. 1 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

İstanbul Milletvekili Dr. Akil Muhtar Özden 3 hafta, hasta olduğu için. 10 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Tanrıöver, 1 ay, özürlü olduğu için. 9 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

İzmir Milletvekili Benal Arıman, 1 ay, hasta olduğu için. 26 . V . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Kastamonu Milletvkili Ziya Orbay, 1 ay. hasta olduğu için. 14 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Manisa Milletvekili Rıdvan Nafiz Edgüer, 1 ay, hasta olduğu için 26 . V . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Ordu Milletvekili Hamdi Yalman, 15 gün, hasta olduğu için. 28 . V . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Rize Milletvekili Hasan Cavid Belûl, 1 ay, hasta olduğu için. 26 . IV . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Van Milletvekili İbrahim Arvas, 1 ay, hasta olduğu için. 11 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Yozgad Milletvekili Ziya Arkant, 1 ay hasta olduğu için, 14 . VI . 1948 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

2. — Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'nın, Van'da yaptırılan Askerî Hastane ve Uçak Alanı ile satınalınan kavurma işindeki yolsuzluklara dair Refik Saydam, Şükrü Saracoğlu, Recep Peker ve Birinci Hasan Saka Kabinelerinde yer almış olan Millî Savunma Bakanları hakkında Meclis soruşturması yapılmasına dair önergesi (4/105)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Yüce Başkanlığına

21 . VI . 1948 günlü oturumda Afyon Milletvekili Kemal Özçoban'ın soru önergesine ilgili Bakanın verdiği cevap ve Özçoban'ın açıklamalarından:

1. — 1939 yılında mütaahhide ihale edilip Danıştay kararı ile feshedilen Van Askerî Hastanesi inşaatı işinde,

a) Sabit olan yolsuzluklardan dolayı mesuller hakkında vaktinde cezai takibata girişilmeyip geciktirildiği,

b) Mütaahhidin fazla para alarak haksız iktisapta bulunduğu sabit iken zamanaşımı düşünülmeksizin istirdat yollarına gidilmediği,

2. — Van'daki askerî birliklerimiz için satınalınan 700 000 liralık kavurma işinde:

a) Sahtekârlık ve sair hilelerle Devlet Hazinesi zarara sokulduğu ve içine bağırsak, boynuz, işkembe ve ciğer katılması neticesi bozulan kavurmaları yiyen erlerimizden de bir kısmının hastalandığı ve diğer bir kısmının öldüğü,

b) Failleri nin aranıp bulunması ve süratle mahkemeye verilerek tecziye ettirilmesi hususunda 1942 senesindenberi gevşek davranıldığı,

3. — Keza Van'da yapılan Uçak Alanı inşaatında vâkı yolsuzluklar vaktiyle ilgili Bakana ihbar edildiği halde senelerdenberi tahkikatın tekemmül ettirilmediği;

Anlaşılmış ve bu işlerde Refik Saydam, Şükrü Sarcoğlu, Recep Peker, Birinci Hasan Saka Kabinelerinde yer almış olan Sayın Millî Savunma Bakanlarının ihmali hareketleri görüldüğünden haklarında Anyasanın 46 ncı ve İçtüzüğün 169 ncu maddeleri gereğince Meclis soruşturması açılmasını saygı ile dilerim.

Denizli Milletvekili
Reşad Aydınlı

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Sayın arkadaşlar, müsaade ederseniz evvelâ bu önergeyi niçin verdiğimi arzedeyim!.

Pazartesi günkü Oturumda bu kürsüden Kemal Özçoban arkadaşım ile Millî Savunma Bakanını dinledik. Mevzuubahis olan hâdise orduya mütaalliktir.

Arkadaşlar, Türk Ordusu her türlü şaibeden masun olmalıdır ve bu nokta üzerinde, değil Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde, Türk vatandaşlarının içinde dahi bizimle ittifak etmiyecek hiçbir fâni yoktur. Bunun mucip sebebi üzerinde uzun uzun izahat verilebilir. Bendeniz kısaca şunu arzetmek isterim ki, Türk Ordusu, Türk inkilâbının, Türk Cumhuriyetinin, Türk İstiklâlinin ve nihayet Vatanın garantisidir. Bu itibarla ordu içinde bahismevzuu olacak herhangi bir çirkin hâdise karşısında heyecan duymak, âzami hassasiyet göstermek herhalde yerinde bir hareket olur. Ben bu mantık içinde Kemal Özçoban'ı ve Millî Savunma Bakanını dinlerken titredim. Şüphe yok ki, yalnız kendimden bahsetmek mecburiyetindeyim. Burada ben belki en az bu hususta vicdanen muztarip olmuş bir arkadaşınız olabilirim. Heyeti Celileniz, ayrı ayrı hepiniz benden çok daha fazla bu nokta üzerinde hassasiyet göstereceğinize kaani bulunuyorum. Fakat mevzuubahis olan mesele elîm idi. Ve çok acıklı idi. Neler konuşulmuştu, bu kürsüden? Denildi ki, bir vatandaş: Hırsızlık var, vatan müdafaasını istismar ediyorlar dedim, aldıran olmadı, askeri zehirliyorlar dedim, aldıran olmadı, üstelik hırsızları bir tarafa bırakıp beni tevkif ettiler, mahkûm etmeye çalıştılar. Fakat neden sonra pardon, haklı imişsiniz dediler, diyor. (Kim diyor sesleri).

BAŞKAN — Lûtfen müdahale etmeyin,.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Bu ne iştir? Sonra her ne sebeple olursa olsun, fakat büyük makam tarafından himaye gördüğü muhakkak olan bir mütaahhide yüzüstü bıraktığı bir işten dolayı 27 000 küsür liralık fazla bir para veriliyor. Ama 1939 danberi bu para istirdat edilmiyor. Bu ne biçim makam, ne garip heyet, bu nasıl millet menfaatinin korunmasıdır. Yoksa zamanaşımına uğraması mı bekleniliyor.

Bu kürsüden bir Milletvekili kavurmanın bir kilosunun fiyatı 175 kuruştan ihale olunması kanuni bir mecburiyet olduğu halde resmî evrakta sahtekârlık yapmak suretiyle 175 kuruş, 275 kuruş yapılmıştır. 175 kuruşa bu kavurmayı teklif eden Ereğli'li tüccarlar ortada dururken, onlara verilmemiş, 275 kuruştan hiyle ve sahtekârlık yollarından yürünerek 700 000 liralık kavurma satınalınmıştır. Üstelik bu kavurmaların 36 tonu teslim alınmadığı halde tesellüm edilmiş gösterilmiş ve Hazineden 100 binlerce lira aşırılmıştır, diyor. Bu ne rezalettir, ne garip şeydir? (Siz inanıyor musunuz sesleri) mütaaddit vatandaşlar resmen ihbarda bulunuyorlar, (Kaç kişi sesleri) diyorlar ki; kavurmayı yiyen askerler zehirlenme alâmetleri gösterdiler, içlerinden 31 kişi öldü (Yalan sesleri). Gelen heyetler kavurmaları muayene ettiler, kavurmaların içinden boynuz, işkembe, bağırsak çıktı. (Gürültüler). Böyle bir hareket sabotaj değildir de ya nedir? Sonra yine bu Meclisin Kürsüsünden beyan ediliyor : 1942 senesinde Satınalma Komisyonu Reisi bu işle meşgul olmuş, kanaatime göre mütaahhitten rüşvet almış, onlar da bu yüzden bunu yaptılar birçok Türk evlâtları öldü. Doktor bunları muayene etti, kavurmadan zehirlenerek öldüğü hakkında rapor verdi. Fakat doktor bu rapor üzerine Beştüşşebaba nakledildi. Mesele yüzüstü kapatıldı. Böyle meseleler hiç kapatılır mı? Allah aşkına. Bu ne faciadır? (Sağdan gürültüler) Lûtfen sabrederseniz neticeyi arzetmeye çalışacağım. İhbar yoluyla kavurma yüzünden öldüğü iddia edilen erler zehirlenerek bu sebepten ölmediklerine dair askerî doktorlar raporu ile mork ve otopsi muayeneleri raporları mevcut mudur? (Gürültüler. ölen kim, sesleri). Millî Savunma Bakanı bu ciheti açıklamadılar. Adalet,iddia edilen bu cinayetin üzerine elini koymuş ve tahkikatı sonuçlandırmış mıdır ki bu muamelei tıbbiye ve hukukiyenin yapılması ceza mevzuuatımıza göre mecburidir.

Vâkı ihbarlar üzerine bütün bu işlemler yapılmadı ise neden yapılmamıştır. Bunu ispat külfeti eski Millî Savunma Bakanlarına düşer bu işte ihmali hareketleri olmadıklarını ispat etmelidirler. Aksi takdirde şahsan ben öldükleri iddia edilen Türk evlâtlarının haklarını aramayı vicdanî bir borç bilirim. Bu facianın müsebbipleri ile ihmali hareketleri görülenler, vekilinden teğmenine kadar adaletin pençesine

teslim edilmelidir, adalet tecelli etmeli ve Ordunun yüce şerefi kurtarılmalıdır.

BAŞKAN — Ordunun şerefiyle alâkası yoktur. Bu, muamelâta taallûk eden bir meseledir. Takibatı da, aksi de Orduyu ilgilendirmez. Alâkalı mercileri kanuni vazifelerini ifa ederler, rica ederim Orduyu karıştırmayın. (Soldan gürültüler). Devam ediniz, fakat Orduyu karıştırmayınız.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Hâdisenin nasıl cereyan ettiğini, ne olduğunu biliyorsunuz. Ordu...

BAŞKAN — Millî Savunmadır, Ordu değildir.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Reis Beyin bu ikazını yerinde buluyorum, ve Millî Savunma olarak ifade edeceğim. Fakat Millî Savunma da olsa bu işi idare edenler şüphesiz ki, Ordu elemanlarıdır.

BAŞKAN — Bu meselenin elemanı asker de olur, sivil de olur. Orduyu karıştırmayın rica ederim. Milletvekili sıfatiyle, siz bir millî vazife yapıyorsunuz. Hükümet te size cevabını verecektir.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Ben bu kürsüde sözüme başlarken Ordunun her türlü şaibeden masun tutulmasının lüzum ve zaruretine kaani olduğumu beyan ederken bu tarzda ki acı itihamlar karşısından hassasiyet göstermenin yerinde olduğunu da pekâlâ açıklamıştım. Binaenaleyh Ordu kelimesini kullanmakla Ordunun aleyhine birşey söyliyormuşum gibi bir vaziyet ihdas etmek yerinde bir hareket olmasa geerktir.

BAŞKAN — Orduyu karıştırmayınız, mesele yoktur.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Biz karıştırsak ta, karıştırmasak da dünya biliyor, tarih biliyor ve herkes biliyor ki, bu hâdiseler Ordu içinde cereyan etmektedir. Binaenaleyh Türk Ordusunun bu hal kudretini sarsar. Öyle ise bu gibi hareketler karşısında şiddetli hareket etmek bize ve millete düşer. Hâdise budur. Binaenaleyh arkadaşımızın da esas maksadı bu olduğuna göre bunun dışında bir muamele aranmasında mâna görmüyorum ve yanlış bir şey yaptığımı mülâhaza etmiyorum. (Soldan aferin sesi). Bu «aferin» e de cevap vermek yerinde olur. Biz ne zaman suiistimale mütaallik birşeyi ortaya döksek önce bir mukavemetle karşılaşırız, fakat neticede, aradan altı ay geçmeden Yüksek Meclis bu fikrimize iltihak eder, neticesinde tahkikata gidilir. Bu hususta da aynı neticeye gidileceğine kaani bulunmaktayım.

Şunu ifade etmek lâzımdır ki. irtikâp, suiistimal ve millî kudreti sarsacak olan bu çeşit savletler nereden gelirse gelsin orduya müteveccih olduğu için behemehal üzerine çullanmak mecburiyetindeyiz. Varsa ispat edilmeli, yoksa bu hâdisede öne atılanlar behemehal katî surette yokedilmelidir. (Mesuller aranmaktadır sesleri).

Evet aranmaktadır; fakat 1939 senesinden 1948 senesine kadar aradan dokuz sene geçmiştir. Hâlâ aranmaktadır. Fakat bunun umumi efkâr üzerinde yapacağı tesiri, tekrar ediyorum, orduya taallûk ettiği için icra edeceği tesiri Yüksek Meclisin takdir edeceğine kaniim. Binaenaleyh biz lâalettayin bir hâdise karşısında değiliz. Mahiyeti ne olursa olsun orduya mütaalliktir.

ZİYA ERSİN CEZAROĞLU (Tekirdağ) — Ordudan ne bahsediyorsun? Hükümet karşında.

REŞATD AYDINLI (Devamla) — Ne bağırıyorsun? Karşında bir Milletvekili var.

BAŞKAN — Rica ederim; sükûnetinizi muhafaza ediniz. (Sadede gelsin, mevzua gelsin sesleri).

(Reşad Aydınlı'ya hitaben) — Hırsızlık her yerde hırsızlıktır. Suiistimal her yerde suiistimaldir. Binaenaleyh vaka üzerinde durun, Hükümeti muhatap edin, Bakanları muhatap edin. Orduya temas etmeye lüzum yoktur.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Gönül isterdi ki Başkanlık makamı sükûneti muhafaza etsin. Kendileri mütemadiyen konuşma hakkı olana ithar etmekle meşguldür.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Bırakın Ordu hakkında ne söylerse söylesin, ona çamur atamaz.

BAŞKAN — Çamur attığı yoktur, yalnız iltibaslı söz söylüyor.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Orduya çamur atan kim? (Gürültüler).

BAŞKAN — Riyaset cevap verdi...

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Riyasetin verdiği cevap beni tatmin etmemiştir. Orduya çamur atanlar ihmali müdafaa edenlerdir. (Gürültüler). Başka birşey söylemiyeceğim.

BAŞKAN — Orduya Mecliste ne siz çamur atabilirsiniz ve nede burada orduya çamur ata-

cak kimse vardır. Rica ederim, karışık sözler söylemeyin, bunun inikâsatını düşünün, muhakeme ederek konuşun. Rica ederim, böyle sözlere mahal yoktur. Meclisin karşısına hukuki bir tez getiriyorsunuz, ve bir soruşturma talebinde bulunuyorsunuz. O çerçeve içinde mâkul ve mutedil konuşalım.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Usul hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Sayın Milletvekilleri, şu anda üzerinde durup ihtiva ettiği bütün hakikatlerin deşilmesini istediğimiz mevzuun ruhunu Reşad Aydınlı arkadaşımızın verdiği takrir teşkil ediyor. Takririn muhtevası, talebi; Refik Saydam Merhumun Başbakan olduğu günlerden bugüne kadar Millî Savunma Bakanlığına gelip geçen dört Bakan arkadaşımızın, ortaya atılmış bir iddia, derdesti tahkik ve muhakeme olan bazı suiistimalâtın bugüne kadar neticelendirilmemiş olmasından dolayı bu Bakanların sorumlu olduğu ve binaenaleyh bunlar hakkında Meclis Soruşturması açılması talebinden ibarettir.

Bu talepte bulunan arkadaşım, bu talebinde samimî olduğunu, yani samimî bir kanaat mahsulü ile böyle bir takriri vermiş bulunduğunu, kendi şahsi, mevkii ve sıfatı bakımından bütün Meclise ve Türk milletine karşı ispat etmesi gerekir. Bu; onun hakkıdır. Bizim de hakkımız; dört Bakan arkadaş aleyhine verilmiş bir takrir ve benim şahsi kanaatime göre ciddî olmadığı, samimî bulunmadığı muhakkak olan bir kanaatin mahsulü bulunan bu takririn ciddî ve samimî kanaatlere ve sebeplere dayandığını bu kürsüden ifade etmelerinin kendilerine, Meclise ve Türk milletine karşı düşen bir vazizfe olduğuna dairdir.

Binaenaleyh bu arkadaşımızın kürsüyü terk edip gitmesi, herhangi bir sebepten dolayı olursa olsun buna kâfi bir sebep addedimesi aslâ tecviz edilmemelidir. Bir Milletvekili şeref ve haysiyeti kadar büyük olan, deruhte ettiği, millete ve tarihe karşı borçlu olduğu vazifeyi ifa etmek mecburiyetindedir. Kendisini, şerefinin ve mecburiyetinin icabı olan bu vazifeyi itmam etmesi için kürsüye gelmeye dâvet ediyorum. (Bravo, doğru sesleri).

BAŞKAN — Reşad Aydınlı, arkadaşımızın beyanı üzerine eksik bıraktığınız ve tamamlamak istediğiniz birşey var mı?

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Önergem açıktır, lüzumlu tafsilâtı ihtiva etmektedir.

BAŞKAN — Yani söylemediğiniz bir kısım kalmamıştır, kâfi görüyorsunuz öyle mi?

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Kâfi görüyorum. Lüzum hâsıl olursa tekrar söylerim.

BAŞKAN — Lüzum görmüyorlar, şimdiye kadar söylediklerini kâfi görüyorlar ve bundan sonra da icabederse devam edebileceklerini söylüyorlar.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Şu halde cevaplarımızı önerge muhtevası üzerine verebiliriz demektir.

BAŞKAN — Görüşmeye devam ediyoruz. Söz Muzaffer Koçak'ındır.

MUZAFFER KOÇAK (Van) — Aziz arkadaşlarım; iki defadır Sayın Kemal Özçoban arkadaşımızın bu kürsüde bahis konusu ettiği memleketimde vukubulmuş kavurma, hastane ve uçak meydanı inşaatındaki suiistimaller hakkında Yüksek Heyetinize mâruzatta bulunmak ve verilen bazı yanlış ve uydurma haberleri de hakiki durumiyle açıklamak fırsatını arıyordum. Fakat buna imkân hâsıl olamıyordu. Çünkü iş bir soru mahiyetinden çıkamıyor ve burada Bakanla soru sahibi arasında kalıyordu. Sayın Reşad Aydınlı arkadaşımız ve hattâ hemşerimin - biz kendisini hemşeri biliriz, fakat kendisi kabul etmiyor, o başka - bana bu fırsatı bahşettiğinden kendisine teşekkür ederim. Buna hemşerilik ve memleket gayretimi veya intakı hak mı diyelim, doğrusu her bakımdan takdir ve tebcile lâyıktır.

Arkaraşlar herşeyden önce bunu arzedeyim ki, bunlarda kavurma ve hastane işinde birtakım usulsüzlükler olduğuna ben de kaniim. Bu kanaatimi askerî hâkimlikçe ifademe müracaat edildiği zaman izhar ve beyan etmiştim. Ancak bu nihayet benim şahsi görüş ve kanaatimdir. Sirayet hududu nereye kadar, derecesi nedir? Mesul kimlerdir? Bunu benim kestiremiyeceğim gibi Özçoban'da ve hattâ muhbiri de kestiremezler. Mahkemenin vereceği son karara göre söylentiler, sözler ve ileri sürülen mütalâalar indî ve şahsi bir düşünce ve kanaat mahiyetinde kalmaya mahkûmdur.

Arkadaşlar, bu işin mahiyetine iyice nüfuz

edebilmek için evvelemirde bu işle alâkadar olanların hüviyetlerini belirtmeye zaruret vardır. Bu zarureti bu kürsüden ifade ederken eza ve ıstırap duymamak kabil olamıyor. Fakat ne yapayım ki hakikatin olduğu gibi tebellür edebilmesi için şahıslardan bahsetmek icabetmektedir. Çünkü geçenki konuşmada şahıslardan bahsetmek suretiyle bu zarureti Özçoban arkadaşımız hazırlamış oldular. Bunda bir günah ve kusur varsa kendilerine aittir.

Arkadaşlar; sayın Özçoban beyanlarında bu işlerin mütaahhidini munhasıran Hüsnü Yörük olarak gösterdiler ve bunu katiyetle de ifade ettiler. Halbuki bu katiyen doğru değildir. Bütün bu işlerde Hüsnü Yörük'ün ayrı ayrı ortakları vardır. Meselâ; hastane inşaatında Hüsnü Yörük ile şimdiki Van Demokrat İl Parti Başkanı Şükrü Altaylı'nın kardeşleri ortaktır. Kavurma işinde de üç büyük grup vardır. Bunlardan birisi - miktarları pek hatırımda kalmamıştır - zannederim, yüz bin kiloluğu Hüsnü Yörük, Siirtli Naif Uras ve Demokrat parti başkanının kardeşleri ve kardeşlerinin damadı Haydar Perinç'e aittir. Kırk bin kiloluk bir kısmı da Sürmene muhacirlerinden ölü İbrahim Şekerci, Hüsamettin Altaylı, Mehmet Çilingir ve Dursun Kutlu'ya, on bin kiloluk da Vehbi Karabulut ve diğer bir iki arkadaşma aittir. Bunların bazılarına hariçten ortaklar da vardır. En zengini de Hüsnü Yörük'tür. Mütaahhitlikten, manifaturacılıktan, koyunculuktan yağ ve dericilikten hattâ manavlığa kadar diyebilirim, ticaret sahasında her şubesine karıştığı için ekseriyet sevmezler ve hattâ ben bile sevmem.

Muhbire gelince: Bu zat da Malatya'lıdır. ismi Ahmet Metin'dir. Malatya'da bir adam öldürdüğü için memleketinden kaçarak evvelâ Hizan'a ve oradan da Bitlis'e geldiğini söylerler. Umumî aftan istifade etmiştir. Tarihini pek iyi tâyin edemiyeceğim galiba on beş sene kadar evvel de Van'a gelmiştir. Hizarcılıkla işe başlamış. Fahri Kuran isminde bir nafıa müdürünün himayesine mazhar olarak mütaahhitliğe başlamış ve çok kısa bir zaman içinde de zengin olmuş, sayılı mütaahhitler sınıfına girmiştir. Demokrat Partinin teşekkülünde idare kuruluna geçmiş ve sonra da idare kuruluna başkan olmuştur. Demokrat Parti İl başkanlığı toplantısına iştirak etmiş ve bu toplantıda Hükümet tarafından evinin etrafının toplarla muhasara edildiğini ve kendisinin bu suretle de tehdit edildiğini beyan ederek aslı ve faslı olmıyan bir şeyi muhayyilesinden icat ve söylemek suretiyle de kendisini alkışlatmıştır.

Bunları bu suretle tebarüz ettirdikten sonra şimdi bahis konusu edilen işlere geçiyorum.

Bunların en mühimmi olan ve en çok dedikodusu yapılan ve şikâyet edilen kavurma tahkikatında Sayın Özçoban'ın dediği gibi 1945 senesinde muhbir Ahmet Metin'in ihbariyle başlanmış değildir. Bunun dedikoduları ve şikâyetleri ihale zamanından ve kavurma yapımı işlerine başlanır başlanmaz başlamış ve bugüne kadar da devam edegelmiştir. Her şikâyet bir tahkik konusu olmuştur. Hattâ kavurma imaline başlandıktan birkaç gün sonra kavurmalar deri, bağırsak karıştırıldığı iddia ve şayiası çıkmış ve mıntakaca imalât yerlerine subaylardan müteşekkil birer heyet bırakılmış, kavurmalar bunların nezareti altında yaptırılmıştır. Buna rağmen kavurmaların bozuk çıkan ve kokanından da imha edilen olmuştur. Ancak mahbirin ve Özçoban'ın dedikleri gibi, zehirlenerek ölen bir tek vaka bile hiçbir kimse tarafından duyulmamış ve işitilmemiştir. Bu da tamamiyle uydurma bir keyfiyettir. Bu bozuk kavurmalar görüldüğü sırada tahkikat yapılmış, aramalar olmuş; bazıları geri verilmiş, yerine yenileri alınmış ve bu iş mütemadiyen dalbudak salıp gitmiştir. Şimdi bunlar bu suretle memlekette çalkanıp durduğu sırada ve geçen gün bu kürsüde fazilet kahramanlığını yükseltilmek istenen muhbirde çamurlara batırılan Hüsnü'nün en sadık ve samimî dostu ve Şamram kanalı işinde de Hüsnü Yörük'ün hariçten ortağı idi. Ve muhbire göre de ovakit, yani 1944 sonları ve 1945 ortalarına kadar ortalık gül ve gülistanlıktı. Bundan sonra kanal işi aksi gidiyor, ortada zarar görünüyor, bu zararı Hüsnü'nün boynuna yıkmak ve bu işten sıyrılmak lâzım. Buna teşebbüs ediyor ve araları açılıyor. Hüsnü de bu zatın sermaye olarak verdiği 7 bin lirayı zarar karşılığına tutuyor ve vermek istemiyor ve ihbar işleri başlıyor. Evvelâ Hüsnü'nün evinde eski fiyatla demir ve çimento olduğunu ve bunları fahiş fiyatla sattığını ve işlediğini ihbar ediyor. Mahkeme işe vaziyed ediyor, tahkikat ve taharriyat yapıyor, neticede müspet bir şey bulunamıyor. Bu sıra-

da işe bazı arkadaşları karışıyor ve bunlar sulh ettiriliyor. Malatya'lının 7 bin lirası geri verdiriliyor ve Hüsnü'den de para sızdırmanın yolu açılmış bulunuyor.

Muhbir bundan sonra Yakup Kuşçuoğlu ile birleşiyor ve bunlara mıntakadan da yardım edenler bulunuyor. Hüsnü'den ikinci bir sızdırma çaresine teşebbüs ediliyor. Evvelâ Ordu Müfettişliğine ve diğer makamlara yeniden bu kavurma ve hastane ve meydan işleri ihbar ediliyor. Bu ihbar üzerine Üçüncü Ordu Müfettişliği muhbire bir yazı gönderiyor ve bu yazıda tahkikat yapabilmesi için maddi delillerin de gösterilmesi isteniyor. Bu yazı gelir gelmez Kuşçuoğlu bu yazıyı Hüsnü Yürük'e götürüyor ve Malatya'lı sizi ihbar etmiş, işte delillerini istiyorlar o da bu delilleri göstermek mecburiyetindedir, kendisi 30 bin lira istiyor, bu parayı verirseniz ben onu bu işten vazgeçiririm diyor. Ve bu teklif başkaları vasıtasiyle de Hüsnü'ye tekrar ettiriliyor. Hüsnü de bu hâdiseyi tevsik ve tesbit ettiriyor ve mahkemeye şantajcılık suçundan dâva açıyor. Mahkeme cürüm delilleri üzerinde müessir olmamaları kararı ile bunları tevkif ediyor. Bir gün sonra da askerî mahkeme de mütaahhitleri tevkif ediyor, mütaahhitler Kolordu Adlî Âmirliğine itiraz ediyorlar, evrakları Kor'a gidiyor, bunu mütaahhitler lehine takip için de şimdiki Demokrat Parti Başkanı Kışı ve Rahv geçidini dinlemeden Diyarbakır'a gidiyor. Kolordu itirazı vârit görüyor ve bunların tahliyesine emir veriyor, bunların tahliyesinden bir müddet sonra da muhbirler kefaletle tahliye ediliyor. Bunlar da nakli dâva teşebbüsünde bulunuyorlar ve dâva Bitlis'e naklolunuyor. Hüsnü dâvasını takibetmiyor. Onlar da burada galiba beraet kazanıyorlar. Bunlar bu tevkif hâdisesinden ve hâkimlerin suiistimalinden mütemadiyen Adliye Vekâletine de şikâyette bulunuyorlar. Vekâlet uçakla adliye başmüfettişini Van'a gönderiyor. Meseleyi tahkik ettiriyor, müfettişe mukni delil ve vesaik gösteremedikleri için bu tahkikat aleyhlerine neticeleniyor.

Diğer taraftan kavurma ve inşaat yolsuzlukları tahkikatı da durmadan devam ediyor. Fakat bu kâfi görülmüyor, işi aceleye getirip lehe bir netice almak lâzım. Demokrat Partiye yazılıyor ve Özçoban da bu işi geçen sene bir soru mevzuu yapıyor ve cevaplandırılıyor. İş de, tabiî seyrini takipte devam ediyor.

Bu defa ikinci bir mesele hâdis oluyor. Van'da Hükümet konağı inşaatı vardır, mütaahhidi zannederim; Kaya Bayazitli isminde bir zattır. Bir gün Demokrat Parti Başkanı Sayın muhbir Malatyalı bu mütaahhide müracaat ediyor. Senin inşaatında hilelik vardır, bana on bin lira vermezsen ihbar edeceğim diyor. Nihayet pazarlığa girişiyorlar, dört bin liraya razı oluyor. (Onu karıştırma sesleri) Mütaahhit doğruca Müddeiumumiliğe müracaat ediyor, vaziyeti anlatıyor, paraların numaraları tesbit oluyor, tertibat alınıyor, paralar veriliyor, cürmü meşhut yapılıyor ve mahkemeye veriliyor. Tevkif edilip ve altı aya mahkûm ediliyor. Evrak temyiz ediliyor, temyiz suçu sabit görüyorsa da şantaj olmadığına karar veriyor. Evrakı bu yüzden bozuluyor ve kendisini tahliye ettiriyor. İşte Kemal Özçoban'ın öteki meseleye getirip karıştırdığı altı ay mahkûmiyet işi de bu meseledendir. Eski işlerle alâka ve irtibatı yoktur.

Arkadaşlarım; geçen Oturumda Özçoban arkadaşımız bu işlere ait vesikaları okurken, Millet Meclisine yazdığı ve el'ân Dilekçe Komisyonumuzun tahkik mevzuu olan bir istida suretiyle İstanbul'da Fener'den postaya atılmış imzasız bir mektubu bize vesika diye okudular. Şimdi Sayın arkadaşlarım çok rica ederim hakikat diye ortaya atılan bir fikre imzasını atamıyacak kadar medeni cesarete sahip olamıyan bir adamın.. (Bravo sesleri) yavelerini hakikat diye, vesika diye Büyük Millet Meclisi kürsüsünde okumak ve inanmak ve karşısındakileri ve umumi efkârı inandırmaya çalışmak velev parti taktiği bakımından dahi olsa acı ve üzücü bir şey değil midir? (Bravo sesleri, alkışlar). Doğrusu bunu genç arkadaşıma yakıştıramadım.

Mâruzatımı hulâsa ediyorum. Yukarda arzettiğim gibi bu işlerin mütaahhidinin sırf Hüsnü Yörük olduğu hakkındaki iddialar uydurmadır. Kavurmadan zehirlenip ölenler olduğuna dair verilen malûmat da yalandır. Altı ay mahkûmiyet işinin bu konu ile katiyen irtibat ve münasebeti yoktur. Ayrıca müstakil ve bambaşka bir iştir.

Bu işde birçok alâkalılar olduğu halde gerek ihbarda ve gerekse Sayın Özçoban'ın sorularında sırf Hüsnü Yörük'ten bahsedilmesi ve zengin olan bu adam üzerinde baskı yapılması calibi

dikkattir. Meseleler kapatılmış ve kapanmış değildir. İş tahkikat safhasından da çıkmış mahkemeye intikal etmiştir. Bunun için başvuracağımız çare mahkeme kararlarını beklemekten ibarettir. Bu aklın ve mantığın ve kanunun icabıdır.

Bir meseleye de müsaadenizle temas edip sözlerimi bitireceğim.

Sayın Demokrat arkadaşlarımız bir tarafta davul, zurna ile (Sağdan gürültüler ve mevzua gir sesleri). (Soldan bravo sesleri, devam sesleri).

BAŞKAN — Muzaffer Bey; Demokratlara şâmil olan kısmına lüzum yoktur, kısaca söyleyin.

MUZAFFER KOÇAK (Devamla) — Seçim emniyeti için adlî teminat ister ve ancak bu teminata güven beslediklerini ilân ederken beri taraftan da adlî makamlara intikal etmiş bir dâvanın sureti cereyanı hakkında güvensizlik belirtileri gösteriyor, Meclis soruşturması istiyor ve başka çareler arıyorlar ve tavsiye ediyorlar. Acaba niçin? Bunu ancak bir tek kelime ile cevaplandırabiliyorum «Samimiyetsizlik». (Soldan alkışlar).

BAŞKAN — Buyurun Emin Halim.

İsterseniz Özçoban'dan sonra konuşunuz.

EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Peki.

BAŞKAN — Özçoban şmdi konuşmak istermisiniz?

KEMAL Özçoban (Afyon Karahisar) — Hayır.

BAŞKAN — Ohalde buyurun Emin Halim.

EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; yapılan bir suiistimal vesilesiyle geçmiş Kabinelerdeki dört Millî Savunma Bakanı hakkında Meclis soruşturması istiyen önerge vesilesiyle hukuki görüşlerimi Sayın Heyetinize arzetmek için huzurunuza çıktım.

Arkadaşlarım; herşeyden evvel bir hukuk Devleti olarak mevzuatımızın bütün suiistimaller hakkında müeyyideyi ihtiva ettiğini hatırlamak lâzımgelir. Türk Ceza Kanunu da, Askerî Ceza Kanunu da bu hususta kâfi müeyyideleri ihtiva etmektedir. Binaenaleyh herhangi şekilde olursa olsun kanununa aykırı hareketin müeyyidesi onu cezalandıracak kanunumuzda yazılı bulunmaktadır. Bakanların cezalı ve akçalı sorumlulukları hakkında Anayasada ve İçtüzüğümüzde kâfi hükümler mevcuttur. Şimdi teferruat ve tafsilâtını Van Milletvekili arkadaşımızdan dinlediğimiz hâdisede İçtüzük ve Anayasanın hükümleri dairesinde bakanlara kabili atıf ve isnat herhangi bir vaziyete tesadüf edilmemiştir. Esasen böyle bir vaziyeti herhangi bir kaza mercii gördüğü zaman kanuni vazife olarak ve emsalinde olduğu gibi bize bu vaziyeti bildirmek mecburiyet ve mükellefiyetindedir. Böyle bir vaziyetin bize bildirilmediğine ve esası da olmadığına ve Meclisin doğrudan doğruya soruşturma açması için de herhangi muhik, mukni ve müdellel bir vaziyette bize izah ve ispat olunmadığına göre bu talebin altında hukuki değil politik bir maksat aramak lâzımdır. (Soldan bravo sesleri).

Herşeyden evvel bilhassa şunu Yüksek Huzurunuzda tebarüz ettirmekten zevk alır ve bunu bir vazife telâkki ederim ki, C. H. P. olarak herhangi bir kötülüğü, herkesten ve her teşekkülden daha evvel meydana çıkarmak ve bunun mütecasirleri kim olursa olsun, hattâ en sevdiğimiz arkadaşımız dahi olsa, kanunun pençesine tevdi etmek bizim başta gelen vazifemizdir. (Soldan bravo sesleri). Bu vazifemizi ne kadar hassasiyetle ifa ettiğimizi efkârı umumiye bilir. Hattâ bu vazife, geçmiş zamanlardaki hadiseleri ve hattâ bugün bize muhalif ve muarız olan arkadaşlarımızın bu hadiseleri idare ettikleri zamanlara dahi tesadüf etse bile açık alınla hesap vermekte bir an tereddüt etmeyiz. (Soldan bravo sesleri).

Ortada hukukan soruşturmayı istilzam eden bir durum olmadığına ve herhangi bir kaza mercii de bizden bu yolda bir talepte ve istifsarda bulunulmadığına göre, maksadın efkârı umumiyede uyandırılmak istenen tepki ile ilgisi üzerinde nazarı dikkatinizi celbederim. Fakat Türk efkârı umumiyesi hakiki vaziyetleri ve işin üstü perde ile örtülmek istense dahi, bunun altındaki mâna ve maksatları sezecek aklı selime sahiptir.

1939 senesinde ihbar yapıldığı ve bunun ozaman alâka dahi uyandırmadığı yolundaki beyanın ve bu suretle Bakanların vazifelerinde ihmalde bulundukları yolundaki iddianın da çürüklüğü ve mesnetsizliği şimdi benden evvel konuşan arkadaşımın beyanı ile anlaşılmış bulumaktadır.

Kanun çiğneniyor, hak ve adalet yolunda lâzımgelen muamele yapılmıyor şeklide ihbarda

bulunan adamın kasdüniyeti ve bu ihbarlarda ne dereceye kadar samimi olduğu ve bu ihbarlar sebebiyle kendisine bir kazanç temin ettiği, şimdi arkadaşımız tarafından ifade ve tebarüz ettirilmiştir. Şu halde arkadaşlarım, ölen Türk vatandaşlarının haklarını korumayı vicdan borcu biliyorum, diyen ve bu kürsüden bağıran arkadaşlara diyebiliriz ki, bu vicdan borcunu biz de sizin kadar biliyoruz. Fakat bizim bildiğimiz diğer bir vicdan borcu daha vardır ki, Türk Milletinin ve onun garantisi olan - kendileri de böyle ifade ettiler - garatisi olan, Türk Ordusunun bünyesini sarsacak ve milletin bu gibi teşekküllere olan güvenini bozacak şekilde böyle, suiistimaller vardır, takip edilmiyor, kanuni yollar üzerinde gereği gibi hareket edilmiyor, şeklinde bu işlerin politika mevzuu yapılması kendilerinin ifa ettiklerini söyledikleri milletvekilliği vazifesiyle kabili telif değildir. (Bravo sesleri).

Arkadaşlar, Reşad Aydınlı arkadaşımız; Allah aşkına böyle facia olur mu dediler. Ben şimdi tebellür eden şu manzara karşısında kendilerinden soruyorum, Allah aşkına B. M. Meclisi kürsüsüne getirdikleri bu hâdise ile yapmak istedikleri facia değil midir. (Bravo sesleri)

Şu halde arkadaşlarım, hukuki bünye, işin özü ve mahiyeti itibariyle bu takrir nazarı itibare alınmak değerinden çok uzaktır.

Adlî tahkikat, kanuni tahkikat her hâdisede normal yollarında yürümektedir. Her zaman için Yüksek Meclisiniz kaza mercilerinin salâhiyetinin ve istiklâlinin masun olmasına karşı en şiddetli bir hassasiyet göstermiştir. Bu hâdisede de kaza mercilerinin istiklâline hürmet ve riayet ederek neticeyi beklemekten başka yapacak vazifemiz yoktur. Ortada örtülmüş bir suiistimal ve takibi ihmal edilmiş hiçbir hareket yoktur.

Bakanların bu işle ilgisine dair hiçbir delil de irae edilmemiştir.

Arkadaşlarım, Türk efkârı umumiyesi, aklıselimi ile bu husustaki kararını çoktan vermiştir. Bu takriri nazarı itibare almamak ve reddetmek suretiyle Türk askerî ve adlî kaza mercilerinin kararını beklemek, en doğru bir harekettir. Bu şekilde karar vermenizi istirham ediyorum.

BAŞKAN — Vasfi Gerger.

VASFİ GERGER (Urfa) — Muhterem arkadaşlar, Van'da yaptırılan askerî hastahane ve tayyare alanı yapı işleri ile askerî birliklerin ihtiyacı olan kavurmanın temininde yolsuzluklar süistimaller yapıldığı hakkında vâkı ihbar ve şikâyetlerin bu güne kadar sonuçlandırılmadığı beyaniyle Kemal Özçoban arkadaşımızın soru önergesi üzerine Millî Savunma Bakanının verdiği cevabın tatminkâr olmamasından soruşturma açılması teklifi dolayısiyle söz almış bulunuyorum.

Bu sözü alışımın da sebebi: Bu meselelerin halen Dilekçe Komisyonunuzda tetkik edilmesi ve bendeniz de bu komisyonda sözcü bulunmaklığım hadise hakkında aydınlatıcı maruzatta bulunabileceğim düşüncesiyledir.

Muhterem arkadaşlar;

Van'da inşaat mütaahidi Ahmet Metin imzasile Yüksek Bakanlığa sunulan 11. IX.1946 tarihli arzuhal 13. 9. 1946 tarihinde komisyona tevdi edilmiş ve komisyon keyfiyeti Maliye Bakanlığından sormuştur.

Maliye Bakanlığının 20.XI.1946 tarihli cevabında daha evvel müşteki tarafından Bakanlığınıza da vâkı müracaatı üzerine işin Millî Savunma Bakanlığı ile ilgisi dolayısiyle 21. X. 1946 tarihli yazı ile arzedildiğini ve kanuni takibatın hızlandırılmasının rica edildiği bildirilmekte ve Millî Savunma Bakanlığından aldıkları 26. X. 1946 tarihli yazıda da bu işlerin Adalet ve Denetleme işleri Başkanlığına intikal eylediğini ve yargılamasının da devam eylediğini ilâveten bildirmiştir.

Keyfiyet ayrıca Millî Savunma Bakanlığına yazılmış ve Millî Savunma Bakanlığından 8. I. 1947 tarihinde alınan cevapta:

1. Hava meydanına ait yolsuzluklar hakkında kuvuşturmanın Van'da yürütülmesinin mahzurlu görülmesi üzerine dava'nın naklinin istenildiği ve dosyasının Askerî Yargıtayda bulunduğu,

2. Hastahane inşaatındaki yolsuzluklara ait dosyanında sanıklar arasında Yarbaydan daha yukarı rütbeli subay bulunması hasebile yetkili adlî amir 7 nci Kor. Komutanlığına verildiği,

3. Kavurma işinde de Tümen'in eski Komutanı ilgili bulunduğundan Askerî Yargılama Usulü Kanununun 15 nci maddesi gereğince Ge-

nel Kurmay Başkanlığına gönderildiği bildirilmiştir.

İhbarın 1942 ve 1943 senesine ait olaylar olması ve geniş konuları ihtiva etmesi sebebiyle his ve arzunun istediği süratle sonuçlandırılmanın mümkün olmadığı ilâve edilmekle beraebr.

Aynen: (Ahmet Metin'in ihbarlarından mühim bir kısmı doğru olduğu intibamı vermiş ve üç suç hakkında da yukarda bildirildiği üzere kovuşturma açılmıştır.) Hassasiyetle takip edilmektedir. İftiracı yerine konularak Adliyece tevkif edildiği ve altı ay hapis cezasına hüküm giydiği hakkındaki iddianın da Adalet Bakanlığını ilgilendirmekte bulunduğu oradan malûmat alınması) da bildirilmiştir.

Bu ciheti de izah edeceğim: Komisyonumuzda bu dosyayı tetkik eden arkadaşların teklifi üzerine komisyonumuz 11 . III . 1948 tarihinde Millî Savunma Bakanını komisyona davet etmiş ve kendisinden bu mesele hakkında şifahi izahat almıştır. Kazai mercilerce henüz nihai kararların ittihaz edilmediği ve neticeden peyderpey komisyona malûmat verileceği hakkındaki bu izahat üzerine komisyon işi yine hassasiyetle takibe devam etmiştir.

18 . III . 1948 tarihinde Millî Savunma Bakanlığı komisyona şu malûmatı vermiştir:

1. Uçak alanı işi; Genelkurmay Başkanlığı Adlî Âmirliğince soruşturma safhasında olduğu

2. Kavurma işi: Bu işte sivil ve askerî sanıklar olduğu ve bu Tuğ General rütbesinde Tümen Komutanının da bulunması hasebiyle dosyanın Genelkurmay Başkanlığına gönderildiği ve Genelkurmay Başkanlığınca; Tümen Komutanı hakkında men'i muhakeme kararı verildiği sivil şahıslar hakkında kovuşturma yapmak üzere bir kısım evrakın Van Cumhuriyet Savcılığına ve askerî kişilere ait evrakın da Yedinci Kor Adlî Âmirliğine gönderildiği.

3. Hastane işi: Yargılama neticesinde sanıkların cümlesinin beraetine karar verildiği ve fakat 6 . IV . 1948 tarihinde Millî Savunma Bakanlığı ayrıca tezkere ile hastane işinde beraet edenler aleyhinde olmak üzere kararın Yedinci Kor Adlî Âmirliğince temyiz edildiğini bildirmiştir.

15 . VI . 1948 de Komisyonumuz Başkanının telefonla Genelkurmay Başkanlığı ile yaptığı temasta da Van'da halen bir tahkik heyeti bulunduğu ve heyetin avdetinde Sivas'ta bir mühendisin de ifadesini aldıktan sonra varacağı netice hakkında vereceği rapordan komisyonumuz haberdar edileceği ayrıca tesbit olunmuştur.

Muhterem arkadaşlar; bir ciheti de işaret etmek isterim ki, Muhbir Ahmet Metin yolsuzlukları ihbar ettiği tarihi 17 . X . 1945 olarak göstermektedir.

Ve bu ihbardan sonra salâhiyetli merciler kanunun emrettiği idari ve adlî tetkik ve tahkikiere hemen girişmişler ve hassasiyetle harekete geçmişlerdir. Eğer kanuni formaliteler yüzünden bir geçikme göze çarpmadı ise bu; salâhiyetli mercilerin işe icabeden ehemmiyeti vermediklerini ifade etmez.

Şimdi arkadaşlar bu mâruzatımla açık olarak anlaşılan bir hakikat vardır ki, Büyük Millet Meclisi bu işe çok zaman evvel el koymuştur. Ve Yüksek Meclis namına vazife gören Dilekçe Komisyonu; bu mesele hakkında, kesin kararını ittihaz ederken herhangi bir yolsuzluğu görürse onu da nazarı dikkate alacağı gayet tabiîdir. Ve Sayın arkadaşım Özçoban da bu Komisyonda üyedir. Safahatını arzettiğim bu hâdiseye bu şekilde tamamen vâkıftır.

Karar ittihazında noktai nazarını ve reyini elbetteki hakka, adalete uyacak bir şekilde istimal edecektir. Ve bu hakkı daima mahfuzdur. Şimdi soruşturma ne için, hangi sebep ve saikle ve hangi örtbas edildiği zannolunabilecek mesele hakkında ve kim için yapılacaktır? Doğrusu bunu bendeniz kavrıyamadım.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Sizin bu sözleri burada konuşmanız için...

VASFİ GERGER (Devamla) — Reşad Aydınlı, şunu bilesiniz ki, suiistimallerle mücadele, Parti olarak, Hükümet olarak, Milletvekili olarak ve nihayet bu memleketin evlâdı olarak en mukaddes bir idealdir. Cemiyet içinde kötü ruhlar taşıyan unsurlar bulunabilir. Elverir ki, bu unsurların zararlarını önlemekte hassasiyet gösterelim. Gerek bu işte ve gerek emsali hâdiselerde ise bu hassasiyet gösterilmiştir ve gösterilecektir.

Muhterem arkadaşlar; Cumhuriyet, aslında fazilettir. Bu itibarla kendisine zıt olan şeyleri ve buna benzer indî ve şahsi mülâhazaları asla sinesinde barındıramaz. Eğer ef'al ve harekâtımızda bu şekle aykırı neticeler verecek bir

münasebet tasavvur ediliyorsa böyle bir müessesenin yaşaması düşünülebilir mi? O halde arkadaşlar; bu ıstırabın ve inkılâbın evlâdı olduklarımızda kimsenin şüphe etmiyeceği ortada iken kendi inkılâp ve ıstırabımıza sahip olmadığımız nasıl iddia edilebilir. Bu, tarihî hakikatleri inkâr olmaz mı?

Sayın arkadaşımdan çok samimî olarak rica ediyorum : Bu gibi mevzularda dikkat etmemiz lâzımgelen mühim bir nokta vardır ki, insaflarına bırakıyoruz. Yersiz ve faydasız ataklıklardan millî menfaat hesabına ürkmemiz lâzımdır.

Çünkü, böyle olmazsa ihtiras ve hürriyet mefhumları başıboş kalır, bu takdirde de vatandaşlar arasında teessüs edecek fikir ancak kendi düşünüş ve menfaatine inhisar eder, bu, memlekette içtimai bir fevza yaratır.

Hükümet, muhayyal suiistimaller iddiası ile yıpratılmak istenirken, bunun bütün bir inkılâpçı ve kurtarıcı bir Parti mensuplarına yöneltildiği düşünülmüyor ve bundan başka topyekûn Türk Milletinin varlığında yapacağı tesirler, ihtirasların gölgesi altında bırakılmak isteniyor.

Kendileri kadar bu millet ve vatanı seven insanlar olduğumuzu bir an için olsun kabul buyururlarsa; ovakit gösterdikleri bu gayret ve faaliyetten dolayı kendilerine ancak teşekkür ederim. (Soldan alkışlar).

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Efendim; Van'da vukubulan suiistimal ve yolsuzluk hakkındaki mehakimin faaliyeti ve mahkemelerin almış olduğu tedbirleri Sözcü arkadaşımız etrafiyle izah etti. Van Milletvekili arkadaşımız da bu vakanın heyeti umumiyesine vâkıf olduğu için sizi müdellelen tenvir ettiler. Yalnız bu meselede konuşulurken öyle hassas noktalara temas edildi ki, bundan bütün millet yaralanıyor. Evvelâ kavurma meselesi; bozuk çıkmıştır ve bozuk kavurma yedirilmek suretiyle 30 er ölmüş. Bu ne demektir? Bu, millete demektir ki, evlâdımızı emanet ettiğiniz insanlar, sizin çocuklarınızı, lâyüsel olarak öldürüyorlar, itimat ettiğiniz bu müessese hakikaten bozuktur. Bunu demeye hiç kimsenin hakkı olamaz. Çünkü arkadaşlar, askerlikte erzak almak hususunda bir merasimi mahsusa vardır. Hepiniz Ordu saflarında bulunduğunuz için bilirsiniz; gerek satınalma, gerek muayene ve gerekse tesellüm komisyonlarında vazife görmüş insanlarsınız.

Sonra bir askerî mutfağa giren erzak evvelâ tartılır, tartıdaki hassasiyet gözönünde tutulur, eksik veya fazla olup olmadığı, sonra bu erzakın nefaseti de gözönünde tutulur. Bundan başka her komutan mutlaka hergün öğle ve akşam yemeklerinin nümunelerini görür ve bakar. Şuhalde bozuk bir kavurmanın meydana getirdiği koku ve saire bu komutanlarca görülür. Bu, şu demektir ki, mutfak onbaşısından tâ tümen komutanına kadar, eğer orada mevcut ise, kolordu, ordu kumandanlarına kadar herkes bundan mesuldür. Şuhalde, bunların hepsini, kendisine emanet edilen Türk evlâdını böyle fena erzak yedirmek ve onların ölümüne sebebiyet vermek gibi kaatil mevkiine koymaya kimin hakkı vardır?

Sonra arkadaşlar; insafınıza müracaat ediyorum, imzası olmıyan ve bir Yahudinin yazdığını anladığımız bir mektupla, ölen erler olduğuna inanmak nasıl mümkün olabilir? Van Hastanesinde çalışan ve milletin bu ana kadar büyütüp yetiştirdiği, yüksek rütbeye çıkardığı doktorların heyeti umumiyesi kaatil midir arkadaşlar? Bunu söylemeye kimin hakkı vardır? Şu halde Yahudinin sözü doğru da 15 - 20 Türk doktorunun kaatil olduğuna kim hüküm veriyor?

Sonra bizim hastanelerimizde, askerî hastanelerde hiçbir şahıs teşhis vukubulmadan defnedilemez, ve hastanede tesemmüm neticesinde ölmüş insanlar varsa bu, aledderecat Erkânı Harbiyei Umumiyeye kadar gelir. O tarihte ise Sayın Mareşal vazife başında idi. Bunu görmemiş midir? Ve buna razi olur mu?

Şu halde arkadaşlar; ihtirasatın tatmini için milletin mukaddesatını yıkmakta da zerre kadar insaf göstermiyenlerin nazarı insafına arzediyorum ki, ihtiraslarını tatmin için başka vâdilere sapsınlar, (Bravo sesleri, alkışlar). Hakikat budur. Biz burada milletin en mukaddes bir mihrabına çamur atmak değil, atan elleri kırarız. (Bravo sesleri, alkışlar).

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Giresun) — Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'nın bu kürsüden söylediği sözleri aynen okuyacağım;

Arkadaşlar Türk Ordusu her türlü şaibeden masun olmalıdır.«...Türk Ordusu türlü inkılâbının,Türk Cumhuriyetinin, Türk istiklâliyetinin ve

istikbalimizin ve nihayet vatanın garantisidir, bu itibarla ordu içinde bahis mevzuu olacak herhangi bir çirkin hâdise karşısında heyecan duymak, âzami hassasiyet göstermek herhalde yerinde bir hareket olur. Ben bu mantık içinde Kemal Özçoban'ı ve Millî Savunma Bakanını dinlerken, titredim,....» dediler.

Sayın arkadaşlar; bizi asıl titretecek ve hattâ gözümüzü yaşartacak şey; birtakım delilsiz, mesnetsiz vâhi iddialarla Millî Savunma işlerimizin günlük politika mevzuu yapılmasıdır.

Asker doğmuş, tarihe şahamet, kahramanlık şaheserleri hediye etmiş, büyük bir milleti, gözü kadar sevdiği, üzerinde hassasiyetle, titrediği ordusundan bu şekilde bahsetmek incitir, Sayın Reşad Aydınlı. Onun için bunu bırakalım.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Anlamamışsınız.

BAŞKAN — Rica ederim bu mevzuu geçiniz. (Devam sesleri).

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Giresun) — Kötülüklerin, yolsuzlukların bulunması, suçluların adalete teslim edilmesi, hepimizin üzerinde hassasiyetle durduğumuz bir vatan borcudur. Teşebbüs nereden gelirse gelsin bu, hepimizin müşterek malıdır. Bunu bulanları, çıkaranları takdir ederiz. Bu arkadaşlar, sadece teşekküre müstahak ve lâyıktırlar. Ama iş böyle değil.

Özçoban arkadaşımız Millî Savunma Bakanlığı teşkilâtında bazı yolsuzluklar, bazı suiistimaller bulunduğu iddia ederek bir önerge verdiler. Ben şahsan işin teferruatını biraz evvel arkadaşlarımın izahını dinleyinceye kadar bilmiyordum. Van Milletvekili Muzaffer Koçak arkadaşımla, Vasfi Gerger arkadaşımı dinledikten sonra ve onların da üzerinde durdukları gibi meselenin mahkemeye, adalete intikalini işittikten sonra ortada gürültü, velvele çıkarılacak bir hâdise olmadığı kanaatindeyim. Bakanı da dinledik. Bakan suçluların bir kısmı mahkemeye verilmiştir, dedi, bir kısmı sanık olarak adalete teslim edildiğini söyledi ve bir kısmı da doğrudan doğruya beraet etmiştir ve ademi mesuliyet kararı almışlardır dedi.

Sayın arkadaşlar, bundan başka ne yapılabilir? Tahkikatın sonunu, adlî kovuşturmanın neticesini beklemek tabiî bir mantık ve kanun icabı değil midir? Adaletin kılı kırk yaran eli işin üzerindedir. Bizim emniyetle, itimatla Türk hâkiminin hiçbir tesir altında kalmıyarak kanunun, vicdanın emrinden başka hiçbir kuvvet karşısında eğilmiyen kararını beklememiz lâzımdır. Bu aziz milletin haklarını en küçüğüne kadar aramak ve onun iyiliği, selâmeti ve refahı adına hiçbir şeyden perva etmeden çalışmak için andiçmiş, yemin etmiş Vekilleri sıfatiyle şahsan belirtmek isterim ki yapılmakta olan tahkikat sırasında herhangi bir suç ve suçlu tezahür ederse biz de sizin yanınızdayız. Suçluların yakasına biz de yapışırız. Bundan biran şüphe edilmesin. Fakat ortada birşey yok. Bir suç isnadı, bir ihbar var, adliye de buna vaziyed etmiş alâkalıları dinlemişler ve ilgili makamlara vermişler. Sayın Özçoban arkadaşım hukukçu oldukları için benden çok daha iyi bilirler, bir tarafta memleket adaleti bu mevzu üzerinde tahkikat yaparken, diğer taraftan bu tahkikata emniyet etmez gibi görünerek âdeta bunu hiçe sayarcasına bir Meclis tahkikatı istemenin mânasını ben kavrıyamadım.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Meclis tahkikatını ben istemedim.

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Devamla) — Evet Reşad Aydınlı arkadaşımız istediler.

Vazifesini, demin arzettiğim gibi, vicdanının emrettiği şekilde şaşmaz, yanılmaz bir imanla ifa eden Türk Adliyesine güvenmek mecburiyetindeyiz.

Bunun üstüne çıkmak, bundan şüphe etmek, bizim için çok tehlikeli çok zararlıdır. Özçoban arkadaşımızın bu takririnden sonra Bakan ve alâkalıların izahlarında dikkatle dinlediğini ifade eden Reşad Aydınlı Meclis tahkikatının açılmasını istediler. Bir Bakanı veya dört Bakanı işin esasını tahkik etmeden, tetkik etmeden bir arkadaşın isnadiyle o da mazi nakli sıgasiyle; mış, demiş, yapmış şeklinde ifade edilen isnatlariyle Meclis tahkikat ve soruşturmasına tâbi tutmak, bunu istemek, memlekette umumi emniyet asayiş, nizam ve sükûn bakımından kanun telâkkisi bakımından ne feci tesir yapar bunun tâyinini kendilerine bırakıyorum. Asıl benim için entresan olan diğer noktaya geliyorum. Bozuk kavurma ve ölenlerin hikâyesi. Evet, Kemal Özçoban arkadaşımız bir şeyler işitmiş. Van'daki birliklerin birinde erlere bozuk, kurtlu kavurma yedirilmiş, bu kavurmanın terkibinde bulunma-

ması lâzımgelen bazı unsurlar da varmış, bundan da geniş mikyasta zehirlenmeler olmuş. İş bu kadarla kalmamış, eğer rakamda yanılmıyorsam, 31 kişi de ölmüş ve hâdise saklanmış.

Sayın arkadaşlar; uzun seneler Millî Savunma Teşkilâtımızın, ordumuzun sağlık işlerinde hizmet etmiş orduda sağlık işinin iç yüzünü, güdümünü bütün teferruatiyle bilen, salâhiyetli bir arkadaşımız sıfatiyle arzediyorum ki, böyle bir şeyin olmasına aklen, fennen ve hukukan imkân yoktur.

HÜSEYİN ULUSOY (Niğde) — Yahudi yazmış ya.

Dr. KENAN GALİP ZAİMOĞLU (Devamla) — Geleceğim, oraya da geleceğim.

Millî Savunma işlerimizin bu şekilde politika, propaganda mevzuu yapılması asla doğru değildir. Bunda memleketimiz için sadece zarar vardır. Hattâ bize rakip olan parti için de... Uzun seneler bu teşkilâtta hizmet etmiş, on binlerce vatan çocuğunun sağlığı için seve seve diğer bütün arkadaşlarım gibi sarsılmaz, yenilmez bir aşkı iman içinde çalıştım. belki bu yekûn içinde Afyon'un mert ve asîl çocuklarına da tesadüf eden birkaç yüzü, sesimi işitirlerse beni mutlak surette teyit ederler.

Kendimden bahsedişimi mâzur görünüz. Her askerî hekim benim gibi çalışır. Türk ordusunun, Türk Milletinin sağlığı için feragatkâr, büyük bir vazife aşkı içinde çalışan bu necip ve münevver zümrenin faaliyetini, gayretini belirtmek benim için bir borçtur. Müsaade ederseniz ordunun sağlık işleri hakkında kısaca izahat vereyim:

Bir er silâh altına alınınca; hepiniz bilirsiniz, tepeden tırnağa kadar muayeneden geçer. Saçı kesilir, traşı, aşısı, umumi muayenesi yapılır ve 15 gün müddetle teeride tâbi tutulur; tam mânasiyle tıbbın ve fennin emrettiği mümkün olan bütün sıhhi icaplar bu memleket çocukları üzerinde tatbik edilir. Ben şahsan Millî Savunma Teşkilâtımızdaki sağlık işlerinde, bir ere isabet eden ihtimamın hiç olmazsa üçte birinin hattâ dörtte birinin memleketimizin diğer sivil sağlık işlerinde bir vatandaşa isabetini gördüğüm zaman iftihar edeceğim, gurur duyacağım. Bunu söylemekle diğer sağlık işlerimizin tamamen bakımsız ve mühmel olduğunu iddia etmiyorum. Ben bu kürsüden hastanelerimizin, sağlık işlerimizin noksanlarını ve bunların tamamlanmasını ve himmete muhtaç olan taraflarını açık, açık izah etmiş ve temennilerde bulunmuş bir arkadaşınızım. Yalnız zaman ve şartların müsaadesi, imkânların ölçüsünü de daima gözönünde bulundurmak zaruretindeyiz.

Birliklerde hastalanan bir erin en küçük bir rahatsızlığı bile, meselâ su içerek sancılanması halinde bütün bölük, tabur seferber olur acaba apandisit midir, başka bir rahatsızlık mıdır kıtada bilinemiyeceği için süratle hastanelere gönderilir. Orada kıtadan daha iyi teşhis vasıtaları vardır. Nöbetçi tabibi, operatör hastanın başına koşar. Hasta dikkatle, ihtimamla muayene edilir, hiçbir arızası olmadığı veyahut hastalığı basit bir sancıdan ibaret olduğu anlaşılsa bile kimse tekdir edilmez, çünkü herkes sadece vazifesini yapmıştır. O gece uykusundan uyandırılan operatör, eğer yatmışsa, yatmaya fırsat bulmuşsa yatağından kaldırılan nöbetçi doktoru bundan dolayı en ufak bir serzenişte bulunmaz. Çünkü kıtadan hastayı gönderen tabip vazifesini yapmıştır. Çünkü beş on tane ehemmiyetsiz vakanın arasında bir tane ciddî ve tehlikelisi olabilir Bütün bu işlerin bu şekilde tedvir edildiğini ve bu işlerdeki hassasiyetin ölçüsünü bu suretle belirttikten sonra, size söylüyorum. 31 erin zehirlenerek öldüğü yalanına inanmayınız, bu bir efsanedir, iftiradır Reşad Aydınlı.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Bir sabotajdır. Bari bunu da deyin.

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Devamla) — İnanmayınız. Oraya da geleceğim.

Hastanelerde istatistikler yapılır, ortada raporlar vardır. 10 günlük vukuat raporu, bir aylık istatistik verilir. Hastaneler şerefli, dürüst, namuskâr feragatli hekimlerimizin elindedir. Bizzat Van Hastanesinde tanıdığım ve sevdiğim namuskâr çocuklar vardır, doktorlar arkadaşlarım vardır.

Bana oradan ölenlerin isimlerini verin neticesini şahsan arzetmeyi bir vazife bilirim. Varsa bana isim verin, kim ölmüşse, hangi tarihte ölmüşse birer birer anlayıp neticesini size arzedeyim. Fakat böyle bir şey yoktur, yalandır. İnanmayın.

İHSAN YALÇIN (Bolu) — Yoksa, icat mı etsinler?

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Devamla) — Ben arkadaşlarla temas edeceğim, bir

Milletvekili olarak değil, bir meslekdaş olarak bu arkadaşlarla konuşacağım. Zaten şahsan muhabere ediyorum, sevdiğim çocuklar vardır, hiçbirisi hakikatin bir zerresini tahrif etmeden açık açık söyliyecek kadar dürüst, namuskâr ve seciyeli insanlardır. Zaten bu mesleğin icabıdır. Hekimlerle hâkimler aşağı yukarı birbirlerine benzerler. Vicdanlarından başka hiçbir tesirin altında kalmazlar. Hâkimi tahrik eden; kanunun emriyle bilgisidir, hekimi tahrik eden de; fennin emriyle bilgisidir. Bu iki zümre birbirlerine çok benzerler. Biz nasıl ki, Türk hâkiminin adaletinden, adalete inanışından şüphe edemezsek Türk hekiminden de şüphe edemeyiz. Emin olunuz ki, 31 asker değil, bir tek er Van bölgesinde zehirlenerek ölmüşse, bir tek fazla nefes aldırmak için hasta yatağı başında temiz ve mâsum gözlerine bakarak sabahladığım Mehmetçiklerin, bu bir tanesinin kurban gitmesinde mesul olanların yakasına sizden evvel ben yapışacağım, sayın arkadaşım.

Kıtada âdettir; iç hizmet kanunlarında yazar, bir er, hastanede fazla kalırsa, kıta subayı, kıta komutanı onunla alâkadar olur, gider ziyaret eder, hatırını sorar, hastalığı hakkında doktordan malûmat alır, gelir kumandana arzeder. İç Hizmet Kanunu bunu âmirdir. Bütün asker arkadaşlar ve askerlik yapmış bütün sayın arkadaşlarımın hepsi bunu bilirler. Hattâ işin garip tarafı, garip değil de biraz mübalâğalı diye tavsif edeceğim, taraf vardır. Komutanlar sağlık ve hastalık işleriyle okadar yakından ilgilenirler ki bir kıtada meselâ birkaç zatürrieli, birkaç gıripli görülürse sanki işte kasıt varmış gibi titrerler. Bölük komutanlarını tecziye ederler, hapsederler. Subaylar erlere, memleket vazifesini ifaya gelmiş olan bu çocuklara nasıl muamele edeceklerini, nasıl alâka göstereceklerini şaşırırlar. Bu şüphesiz ki onların da içten gelen samimî arzusu ve isteğidir.

Sayın Reşad Aydınlı, Van hastanesine kadar eğer zahmet etmekten çekiniyorsanız tanıdığınız, itimat ettiğiniz bir arkadaşınıza bu işi havale ediniz. Kayıtlar, dosyalar hepsi oradadır, hiçbirinde tahrifat yoktur. Bundan emin olmanız lâzımgelir.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Bana söyleme, millete söyle. Ben eminim.

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Devamla) — Eğer böyle bir hâdise varsa ki buna en küçük bir mikyasta ihtimal vermiyorum, geliniz, zahmet ediniz lûtfen beraber arayalım. Fakat böyle birşey olmasına fennen, mantıkan, askerlik idaresi tekniği bakımından imkân mutasavver değildir. Emin olunuz.

Sayın Saim Hocam gözüme ilişti. Hocam bilvesile bu mevzu üzerinde konuşurken et tesemmümü, bütülizm tehlikeli, gürültülü birşeydir dedi. Evet bu tehlikeli, gürültülü birşeydir, basit değildir, ortalığı velveleye verir. Bu kadar gürültülü bir hâdise örtbas edilemez. Türk hekimlerine emniyet edin, itimat edin, onları incitmeyin.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Doktor Bey, itimat etmiyen yok karşınızda.

GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Devamla) — Sayın arkadaşlar, bu işin politikaya tahammülü yoktur. Bir rakip Partiyi, İktidar partisini sakatlamak için memlekette lüzumsuz heyecan uyandırmak, haksız vehim ve şüphelere yer vermek zararlıdır. Memlekette şu şekilde bir şüphe uyanabilir. Bizim asker ocağına giden çocuklarımız gıdalardan zehirleniyor, ölüyorlar. Eğer Van hastanesinde diğer bir hastalıktan ölmüş bir çocuk varsa bozuk gıdadan ölmüştür şeklinde tefsir edilebilir. Onların babaları, anaları, karıları ve çocukları şüpheye düşebilirler. Acaba kavurmadan zehirleniyorlar da bize zatürrieden öldü diye mi bildiriyorlar şeklinde bir şüphe uyanabilir. Bu, memleket için, Ordu için, Millî Savunma için zararlı bir fikirdir, bundan sakınmak lâzımdır.

Eğer ortada suç varsa diğer bütün, Özcaban'ın mevzuubahis ettiği maddelerle beraber bunda herhangi bir şahsın sorumluluğu tebeyyün ederse her kim olursa olsun dört Bakan değil Başbakan bile olsa hepsini, bu Büyük Meclis Adalete tevdi etmekten asla tereddüt etmez. Bundan emin bulunmak lâzımdır. Fakat ortada böyle birşey yoktur. Ben herhangi bir arkadaşın haksız müdafaasını yapacak değilim. Ben hakikatın, hakkın tezahür ve tebellür etmesi için kendi bildiğimi, içinde çalıştığım bir teşkilâtın çalışma hususiyetlerini arzettim. Arkadaşlarım, memlekette adlî cihazın üzerine çıkarılacak hiçbir kuvvetimiz yoktur. Buna teşebbüs ettiğimiz gün herşey altüst olur, nizam ve intizam bozulur, emniyet ve huzur

münselip olur, memlekette anarşi başlar. Bu felâket yalnız bir partiyi sakatlamakla kalmaz. Memleket ve Devlet bünyesinde belki tamiri mümkün olmıyan derin uçurumlar ve rahneler açar. Böyle bir felâketin tasavvuru bizim için olduğu kadar bu arkadaşlarca da çok feci ve korkunç olur. Böyle bir hareketin bu şekilde memleketin manzarasını maâzallah böyle bozulmuş, düzensiz nizamsız bir hale getirmenin kimlerin ekmeğine yağ süreceğini, bizimle beraber siz de bilirsiniz Sayın Reşad Aydınlı. (Soldan alkışlar)

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Sayın arkadaşlarım, adım geçmeseydi ben söz almak niyetinde değildim. Fakat cevap vermek zaruretindeyim, söz alan arkadaşlardan başlıyarak cevaplarımı arzedeceğim.

Ancak evvelce de arzetmiştim ki, ben bilhassa parti işlerini terkederek gördüğüm ve şahsi kanaatim olarak arzettiğim gibi bu işi Yüksek huzurunuza getirirken çok düşündüm ve bu kadar sabır da bilmem her arkadaşa nasip olur mu? İki senedir sabrettim, ta 1947 başlarında huzurunuza getirdiğim birinci soruma ozamanki Bakanın verdiği cevaba karşılık [ben bu işi şimdi muhakemenin sonuna bırakıyorum] demiştim.

Şu halde teessür ve hattâ teessüfle karşılayacağım bir noktayı arzedeyim: Bir parti işi diye bahsettiler. Arkadaşlar, bunu bir parti işi yapmıyalım, çok mühim bir dâva üzerindeyiz. Sizler ve bizler bilhassa askerî işler üzerinde hassasiyetle ve birlik olarak durduğumuz gibi, bunun üzerinde de duralım. (Soldan, "Allah onu size nasip etsin" sesi).

Arkadaşlar; Muzaffer Koçak arkadaşımız, şikâyet konusu üzerinde durarak bunun, aklımda kaldığına göre, 1945 den evvel yapıldığını söylediler. Ben 1945 teki dilekçeyi okudum. Muhbirin şahsı hakkında bir şeyler söylediler. Şunu temin ederim ki, ben muhbir olan Ahmet Metin adındaki zatı ne şahsan tanırım ve hattâ ne de Demokrat Partiden olduğunu bilmekte idim, bunu kendilerinden işittim. Meseleye ilgili olduğum Encümen dolayısiyle mutali bulunuyorum.

Dr. GALİP KENAN ZAİMOĞLU (Giresun) — Ölenler kimlerdir?

NAŞİT FIRART (Samsun) — Ölenlerin isimleri, hangi bölükten, hangi taburdan?

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Arkadaşım benim için mektup okudu dediler. Şimdi, benden delil soruyorlar. Ben 1,5 - 2 sene evvel sormuş olduğum önergeme aldığım cevapta eski bir Bakan üç mühim konu üzerinde kemali samimiyetle, Kemal Özçoban'ın dediği gibi, bu suçlar işlenmiştir, dedi. Ben de kendilerine teşekkür ettim. Fakat yeni gelen Bakan bunu kısmen kabul, kısmen de inkâr ederse... (İnkâr yok sesleri). Vardır.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI HÜSNÜ ÇAKIR (Samsun) — İnkâr edilen nokta hangisi ise söyleyiniz.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Zatıâliniz, üçüncü mesele üzerinde, uçak alanı meselesi üzerinde durdunuz ve henüz katî bir rapor almadım, yani daha malûm değildir, dediniz. Halbuki, yüksek makamınızca suçun malûm olan tarihi senelerce evveldi. Bendeniz bunu, vesikalara dayanarak söyledim.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI HÜSNÜ ÇAKIR (Samsun) — Ben yok demedim, tahkik ediliyor dedim.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Selefiniz Bakan ikrar etmiştir. Siz şimdi yok diyorsunuz. (Yoktur diyen yok sesleri, gürültüler, tahkikat mevzuudur sesleri).

BAŞKAN — Rica ederim arkadaşlar, hatibin sözünü kesmeyin.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Fakat katî olarak söylemiyor. Var demediğine göre ve iki sene evvelki Bakan da var dediğine göre bu kadar bâriz olan bir mesele üzerinde bir yeni Bakan tahkikatı henüz bitmedi diye, suç var diyen Bakanın sözlerini nakzetmesini tebarüz ettiriyorum.

Bâriz olan bir meseleyi bırakıp, bir bakan suç var, bir bakan yok diyor diye mi vakit geçireceğiz? (Soldan, yok diyen, yok, sesleri, gürültüler) Efendim, eski bakan suç sabittir der, yenisi malûm değil, rapor almadım derse yok demiş demektir. Bu kendi anlayışım. Niçin benim anlayışımı yanlış yola sevkediyorsunuz?

İHSAN YALÇIN (Bolu) — Kendi anlayışınsa mesele yok.

BAŞKAN — Suiistimal yoktur demiyor...

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Tahkikat tekemmül etmedi, raporları alamadım dedikten sonra katî bir bilgisi olmadığına göre,

müspet veya menfi bir cevap veremiyen bir bakan karşısındayız. (Gürültüler).

BAŞKAN — Rica ederim, kesmeyin, sözlerine devam etsinler.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — İsim söylemedim, mektuplardan birisinin tanıdığım bir şahsa ait bulunduğunu, diğerinin de bana gönderilmiş olduğunu bildirdim. Bunu sırf sizin ıttılaınıza arzetmek için söyledim. Ve üzerinde durmadan geçtim. İlk sorumda umumi mânada zehirlenerek ölen askerimiz var diye bir şey söylemeye benim millî gururum mâni oldu, geçen celsede pek güzel bunu izah ettim. Ve hattâ dedim ki, açıklıyamıyacağım, halkımız üzerinde menfi bir tesir yapar diye. Fakat sonra içimde bir ukde kaldı, ben yalnız malûmatınıza arzettiğimi söyledim. Şimdi bunun üzerinde durmak istemiyorum. Bazı arkadaşların benim ismimi anarak yaptıkları konuşmalara cevap vereceğim. elimde delillerim var.

5. — Demokrat arkadaşlara dair Muzaffer Koçak arkadaşımız bir şey söyledi. (Soldan, Muzaffer Koçak iyi adamdır sesleri),

Evet, ben de kendisini severim, zaten şahıs üzerinde durmuyorum. Ben şahıs üzerinde durmuyorum ki, bana iyi adam diye söylüyorsunuz. İyi değil demedim ki.

Dediler ki, davul zurna ile seçim teminatı istiyorlar, şimdi de adliyeye itimat etmiyorlar.

Efendim, seçim meselesi nedir, davul zurna nedir, adlî teminat nedir, adliyeyi tenkit nedir?

Adliyeyi bendeniz tenkit etmedim. Arkadaşımız yanlış anlamışlar. Hukukçu arkadaşlarımız pek iyi bilirler, bir suçun iftira olup olmaması için şartları vardır. işlenmediğini bildiği bir suçu ihbar etmek iftiradır. İftira suçundan bahsedilmesi için, suçun ispat edilememesi lâzımdır. Hakikaten suç varsa iftira suçunun unsurları ortadan kalkar. Şu halde müracaat etmiş bir arkadaşımızın karşısına hâkimle müddeiumumi dikilir ve sen böyle demişsin, derse o da ispat ederim der ve askerî makamlar hayır böyle bir suç yoktur, iftiradır derlerse; siz olsanız kanun muvacehesinde, evet iftira etmiştir diye hükmü bozmaz mısınız? Fakat nerde kaldı ki, ben adliye üzerinde uzun uzadıya durmadım. Tenkit etmedim.

Sonra samimî değilmişiz. Arkadaşlar, sakın bu gibi işleri parti işi yapmıyalım. (Soldan gülüşmeler).

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — İyi ama bir meseleyi iyice anlamadan, dinlemeden buraya getirmemeli.

BAŞKAN — Doktor bey yerinize oturunuz lûtfen.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Delilleri birer birer okudum dinlemediniz, öyleyse.. Suç yok mudur efendim? Suç var, dediler var, beni susturarak niçin kapatıyorsunuz? (Kim kapatıyor, kapatan yok sesleri) (Gürültüler).

BAŞKAN — Kapatmak mevzuubahis değildir, bundan daha açık nasıl konuşulabilir?

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Sonra Emin Halim Ergun arkadaşımız da (mânalı maksatlar) üzerinde durdular.

Arkadaşlar; yine Halk Partili arkadaşlardan birkaç tanesi, bilir, bu iş üzerinde bir iki senedenberi nasıl titizlikle durduğumu, böyle bir şey açarsam halk üzerine fena tesir edip etmiyeceğini düşündüğümü pek iyi bilirler. Bu hamlenin mânalı maksatlar gütmediğimi gösterir.

Sizin kadar ben de bu memleketin evlâdıyım, biz sizden asla aşağı değiliz arkadaşlar.

Sonra örtülmüş bir şey yoktur, diyorlar. Arkadaşlar, itimat edin, aşağıda izah edeceğim ki, bu işde örtülmüş çok şey vardır. Birinci, ikinci, üçüncü nevi diye suçlar vardır. Üç konu üzerine açılmış dâvalar senelerdenberi kapatılmıştır. Ve kapatılmanın delili de; 1939 dan bu tarafa açılmış ve daha henüz muhakemeleri ikmal edilmemiştir. Fakat yanlış anlaşılmasın; kabahat mahkemede değildir; bunu mahkemelere yükletmeyin, rica ederim. Mahkemelere verilmemiş kısımlar da var. Mahkemelere geç verilmiştir.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Kayseri) — Bunda Millî Savunmanın hiçbir dahli yoktur, Erkânı Harbiye muhataptır.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Erkânı Harbiyei Umumiye muhatap olamaz. Bizim karşımızda Millî Savunma Bakanlığı vardır. Orduyu karıştırmıyalım.

BAŞKAN — Lûtfen hatibin sözünü kesmeyiniz, devam etsin.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Vasfi Gerger arkadaşımız Dilekçe Komisyonundaki dosyaları getirdiler. Hatırlarsınız aynen ben de onları okudum. Ben başka yerden aldım, fakat

aynıdır. Niçin bakınız arkadaşlar diye hislerinize müracaat ederek aynı vesikaları okuyorlar. Benim söylediğim suç sabitmiş. Ohalde niçin 1943 ve 1942 senesinde işlenen suçlar üzerinde titiz davranmıyorlar ve suçluların kulağından tutup cezalarını vermiyorlar?

NAŞİT FIRAT (Samsun) — Onu hâkime söyle.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Hâkime ne söyliyeceğim, hâkime yeni verilmiş.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Kayseri) — Siz Başkomutana söyleyin.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Sonra Gl. Fikri Tirkeş, Dilekçe Komisyonunda Başkandır, geçen Oturumda çizmeden yukarı çıkma demiş. Ben işitmedim. Rica ederim, müsaade buyurun, burada herbirimiz, ben de dâhil olmak üzere duyduklarımızı biribirimize söylersek, delillerini vermeye çalışırsak fena bir şey mi yapmış oluruz? Vazifemiz değil midir?

Sonra general imzasız mektup dediler ve ihtirastan bahis buyurdular. İhtirasını tatmin edecek başka yer arasın dediler.

Arkadaşlar; ben bu ihtiras sözünü anlamıyorum. Bu ihtiras sözünü muhakkak mebusluk kapmak için söylüyorlarsa, gayet ciddî olarak huzurunuzda arzedeyim ki, ben mebus olmak için böyle bir şey düşünmedim. ve sorumu bu hislerle vermedim.

Gayet ciddî söyliyorum, ben mebus olmak için uğraşmıyorum. Fikri Paşa da dâhil olmak üzere Demokrat Partinin bir mebusuna tekabül eden Halk Partisinden 12 - 13 kişi istifa etmek cesaretini gösterirse ben de istifa etmeye hazırım. Ve bugün istifa ederim. (Soldan gürültüler). Varmısın Paşam. (Soldan gürültüler). Sana bundan başka cevap nasıl olur?.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Kemal Bey mecbur musunuz cevap vermeye?

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Şahsımı ilgilendirdiği için cevap vermeye mecburum. Sayın arkadaşım Kemal Zaimoğlu birkaç nokta üzerinde durdular. Reşad Aydınlı'ya cevap verdiler. Beni de ilgilendiren kısımlar olduğu için cevap veriyorum. Bir kere Meclis tahkikatını bendeniz istemedim. Sonra bir isnattan bahsetti. Şimdi ben üç nevi suça taallûk eden delilleri arzedeyim: Bir, eski bakanın üç konu üzerindeki itirafı; iki, hastaneye mütaallik raporları okudum hastane işlerindeki yolsuzluğun sabit olmasından dolayı mahkemeye intikal etmesi.

3. Kavurma işinde mütaaddit raporların mevcudiyeti ve dosyanın henüz derdesti rüyet ve tahkikat bir halde olması.

Arkadaşlarımız bir nokta üzerinde durmak istiyorlar, ben onu katî olarak ifade etmedim. Ben bana bir mektup geldi, onu okuyup geçiyorum dedim. (Soldan, imzasız mektup değil mi?) Öyle üstünkörü söz söylemek olmaz, tahkikatı tâmik ediniz, yardımda bulunayım.

NAŞİT FIRAT (Samsun) — İspat etmek sana düşer.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Ben senin hâkimin değilim. Hükümet sizin elinizdedir. Ben bir ferdim, elimde hiçbir salâhiyet yoktur ki, tahkik edeyim.

BAŞKAN — Arkadaşlar, müsaade buyurun. Siz de Özçoban ortalığa doğru konuşun.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Onlar müdahale ediyorlar.

BAŞKAN — Bundan sonra Tüzük hükümlerini tatbik edeceğim. Gerek sizin ve gerekse sözünüzü kesenlerin.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Tüzüğü âdilâne tatbik ediniz. Efendim askerlik işlerimizin iyi olduğundan bahsettiler. Acaba bendeniz aksini mi söyledim ki, böyle dediler.

Ben askerî işlerimizdeki aksaklıktan yolsuzluktan bahsettim. Bu yolsuzluk üzerinde duralım demek aksini ifade etmez. Sonra maalesef Sayın arkadaşımız bir noktayı da bana açıklatacaklar, askerî işlerimizde bilhassa muharip olan kısımlar üzerindeki çalışmaları şükranla karşılarım. Doktorlarımızın hareketlerinde de bunun aksini görmedim, rica ederim, insafınıza vicdanımıza müracaat ederim, bu memlekette askerî işlerde yolsuzluk olmuyor denemez, bunların yüzlerce dosyası da benim malûmumdur. Hattâ Keşan'da 1943 senesinde ceza hâkimi olarak ilk gittiğimde duyduğum bir hâdiseyi bütün Keşan'lılar bilirler, bir levazım müdürünün kadın getirmek için Uzunköprü'ye otomobile nasıl para verdiğini ve beş yüz liralığı parçaladığını.... (Şahıslar hakkında, konuşmayın sesleri...) Öyle ise suiistimal vardır... Kabul ediniz.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Biz de söyleriz, senin nasıl Millî Korunma dosyasını kaybettiğini söyleriz ha....

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Gl. arkadaşımız bir şey söyledi,

BAŞKAN — Kemal Bey, başka konulara geçmeyin.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Ona da cevap vereceğim.

Burada, vakit vakit bir iki arkadaşımızdan bir şey duyuyorum, ben İstanbul'da müddeiumumi muavinliği yapmışım.. İstanbul'da Millî Korunma Makemesinde bir tek gün ve hattâ bir tek saat ne hâkimlik, ne müddeiumumilik yapmadım. Adalet Bakanlığının kayıtlariyle sabittir. Orada çalışmış aynı ismi taşıyan insanlar vardır. Deyip deyip kaybolmuş bir dosya var diyorlar. Size temin ederim, kayıtları tetkik ettiriniz, bir gün değil, bir saat dahi böyle bir vazifede çalışmış değilim.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Mış mışla dâva hallolmaz.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Bir müddeiumumi muavininin kaybettiği dosyadan dolayı niçin tahkikat yapmamışlar? Rica ederim Paşam, tetkik edin, bir gün çalışmadığımı göreceksiniz. Ozaman vicdanın titreyecek. Benim alnım açıktır. Hayatım hırsızlarla mücadele ile geçmiştir. Size reddederim paşa. Siz uyduruyorsunuz. Yalan söylüyorsunuz.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Sen uydurma sözler söylersen biz de söyleriz.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Benim alnım açıktır. (Gürültüler). Hiç söz söylemezdin. Yoksa seninde mi ilgin var.

NAŞİT FIRAT (Samsun) — Bizim de alnımız açıktır.

BAŞKAN — Rica ederim, hatibin sözünü kesmeyiniz ihtar ediyorum. Böyle muhavere ile netice almaya imkân yoktur. Herkes oyunu kullanır, dâva biter.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Asıl meseleye gelelim.

BAŞKAN — Yani sadede. (Gülüşmeler).

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Şimdi, katî ve kuvvetli delillerle sabit olduğu veçhile ihbar eden arkadaş uzun müddet zarar görmüş ve hakikaten eza ve cefa çekmişse, şu anda bu suali sorduğumdan dolayı bana da eza veren arkadaşlar vardır.

Şimdi, benim hakkımda neler uydurmak istiyorlar? Her soru sahibine şu dosyayı kayıp ettin, şunu şöyle yaptın diyecek olursanız.. Vicdan haricine çıkarsınız? (Gürültüler, hani sadeed sesleri.) Benim alnım açıktır. Hangi dosyayı kayıp ettimse söyleyiniz. Paşa bakın ben size söylüyorum. Tahkikat yapalım hangimiz namusluyuz, görürsün. Bu arkadaşları ortaya koymak istemiyorum, isim vermiyorum. Fakat bu kavurmaların bozuk olduğu hakkında rapor verilmiştir. Bunu bilenler var. İsmini verirsem atılır. Bu arkadaşımız kavurma hakkında rapor vermiştir. Yani kavurmaların yedirilmemesi hakkında rapor verdiği ve başka raporlar olduğu, kavurmaların yedirilmemesise emir verildiği halde kavurma yedirilmiştir. ve hattâ iki üç öyün yedirilmiştir, sabah ve akşam, bitsin diye. Bu kavurmalar okadar taaffün ve tefessüh etmiştir ki bulunduğu ardıyelerden çok uzaklara kadar fena kokusu intişar eylemiştir.

Sonra dökülen kavurmalar iki tondan fazladır Bakanlar üzerinde durmak meselesi sizlere aittir, o hususta fikir dermeyan etmiyorum. Fakat müsaade buyurun bu işi iyi incelesinler, bundan çok şeyler çıkacaktır. Niçin beni âdeta bozgunculukla ittiham ediyorsunuz

Bu işten dolayı atılmışlar vardır, şunlar bunlar atılmıştır. Eğer tahkikat yaparsanız ifşa edeyim, beraber oturalım yapalım.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Dilekçe Komisyonuna verirsin, orada yapılır.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Dilekçe Komisyonunda olmaz.

Sonra Van Askerî Mahkemesi de tahkikat yapmıştır, fakat bir General adı çıktığı için o arkadaşı alıp Diyarbakır'a vermişlerdir. Elkoyan başka bir arkadaş işi uzatmıştır. Sonra bu işte hakikaten iç yüzüne vâkıf ve vicdanına emin olduğumuz yüksek rütbeli subaylarımız vardır. Niçin tahkik etmiyorsunuz da Kemal Özçoban için yalan söylüyor diyorsunuz. Ben gidip te isim vermek suretiyle falan adamın istikbali ile oynıyamam arkadaşlar, buna benim vicdanım mânidir.

Dr. NECDET OTAMAN (Manisa) — Sen biliyorsun, sen söyliyeceksin.

KEMAL ÖZÇABTN (Devamla) — Ben tabiî yapamam, niçin tahkikat yapılması için emretmiyorsunuz?

Dr. NECDET OTAMAN (Manisa) — Hâkim yapıyor, Beyefendi.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Suçlu onlar değil. Asıl suçluları bulsunlar.

Dr. NECDET OTAMAN (Manisa) — Sen biliyorsun, ben bilmiyorum ki.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Emir buyurun, tahkikat yapılsın, dışarda bu işi bilen birçok adamlar vardır, bunların üzerinde yürünsün, tahkikat genişletilsin! (Gürültüler).

BAŞKAN — Rica ederim sözünüze devam ediniz, muhavere ile müzakere bitmez.

KEMAL ÖZÇOBAN (Devamla) — Yine bir albayla bir kurmay yarbay ve bir binbaşı hâkim bu iş üzerinde icabederse önemli malûmat verirler. Suçlar sabit olduğuna göre daha ileriye gitmiyorum, niçin yalan söylüyorsun dediniz, ona karşı arzediyorum, suçlar yalan değildir, doğrudur, vâkidir. Tahkikat niçin geçikmiştir, mahkemeye niçin geç verildi? Bu mesele dokuz senedenberi sürüp gidiyor ve ben huzurunuzda âdeta acı acı dert yanıyorum.

Millî Savunma bahsine gelince: Aynı hassasiyeti ben de haizim. Memleketin nazarında askerliği küçültmüş falan değilim.

Yalnız üç konuda suç vardır. Delil mi istiyorsunuz? Mütaaddit raporlar verilinceye kadar, ve yenmez, imha edin denilinceye kadar, bu kavurmalar yedirilmiştir. Bundan zehirlenme olamaz mı? Daha ne söyliyeyim arkadaşlar?

BAŞKAN — Arkadaşlar hatibin sözünü kesmeyiniz, çünkü her söz kesişte müzakere yeniden başlıyor.

KEMAL ÖZÇOBAN (devamla) — Ben vazifemi yaptığıma emin ve müsterihim. Üst tarafı size aittir.

NURİ ÖZSAN (Muğla) — Muhterem arkadaşlar; Bağımsız Milletvekillerinden Reşad Aydınlı arkadaşımızın konuşma mevzuunu teşkil eden önergesi etrafında politik bir hava yaratılmasından ve bu vesile ile Demokrat Partiye gizli ve açık tarizlerde bulunulmasından dolayı hissettiğim üzüntüyü arzetmek isterim. Bu üzüntümü artıran sebeplerden birisi de; birçok arkadaşlarımızca bu târizlerin mazharı iltifat olmasıdır. Gayet basit bir konu etrafında çok geride bıraktığımız ve bırakmakla da her zaman sevinç duyduğumuz bir havanın kokusunu hissetmekten dolayı benim kadar üzüntü duyacak arkadaşlarım bulunduğunu tahmin ederim.

Arkadaşlar; bir sorunun şu veya bu partiye mensup bir milletvekili tarafından gelmesinin, o arkadaşın mensup olduğu partiye târiz vesilesi olması haksızlıktır.

Hâdise gayet basittir, arkadaşlar. Demokrat Partiye mensup Kemal Özçoban arkadaşımıza vâkı olan bir ihbar üzerine, haricen tahkikat yapmış. İhbarın mahiyeti Van'da bir askerî birlikte bazı suiistimal yapılmış olması mahiyetindedir. Hariçte ve resmî kanallarda yaptığı tahkikat neticesinde bu ihbarın vârit olduğu teeyyüt etmesi dolayısiyle bir soru mevzuu olarak bunu bu kürsüye getirmiştir. Kendisine cevap veren eski Millî Savunma Bakanı Sayın Toydemir, bu iddiaların vârit olduğunu ve işin tahkikat safhasına intikal ettiğini ve bugün için netice hakkında bir cevap veremiyeceğini ifade buyurmuştu. Aradan zaman geçti neticesi hakkında bilgi edinememiş olması karşısında ikinci bir soru mevzuu ittihaz etmiştir. Bu soru da cevaplandırılmıştır. Fakat bu soru üzerine bir Bağımsız Milletvekili arkadaşımız Meclis soruşturması isteğinde bulunmuştur.

Arkadaşlar; her tarafta suiistimal olabilir. Bu iddia edilen suiistimalin de bir askerî birlikte yapılmış olması asabiyet uyandırmıştır. Bu da hiç şüphe yok ki, Ordumuza karşı beslediğimiz büyük hassasiyetten ileri gelmektedir. Fakat bazı soysuzlar muhakkak şurada burada değil her tarafta olabilir. Suçluların kanuni cezalarını da görecekleri tabiîdir. Binaenaleyh herhangi bir suiistimalin askerî birlikte yapılmış olması Ordumuz, şerefli Ordumuz için asla bir leke teşkil etmez. Bunda müttehidiz.

Sonra ısrarla üzerinde durulan mevzulardan birisi de; bir kısım erlerin ölüp ölmediği meselesidir. Kemal Özçoban öldü diye vâkı olan bir iddiayı Yüksek Meclise intikal ettirmiştir.

Arkadaşlar; Orduda zehirlenme hâdisesiyle illâ asker ölmez diye iddia ediyoruz. Orada da olabilir. Nitekim Beyoğlu pastahanelerinde pasta yiyip zehirlenen, içtiği sütten zehirlenenler vardır. Böyle bir maddeyi yemek suretiyle orada da birkaç askerin ölmesi vârit olabilir. (Soldan ama ölmemiş sesleri). Ölmemişse ölmemiştir. Böyle bir iddia vâkı olmuş, bu ihbar bu kürsüden Yüksek Meclise arzedilmiştir. Alâkalı Bakan ya vardır veya yoktur der. (Soldan, dedi sesleri). Peki o mevzu kalmamıştır. Ama, illâ bu şekilde söyledin bunun delillerini vereceksin ölenler oldu dedin bunun esamisini

sayacaksın diye birtakım külfetlerin yüklenmesi doğru değildir.

Arkadaşlar; herhangi bir sahada suiistimal olabilir, bu suiistimallerden dolayı üzüntümüz müşterektir. Yalnız bir taraf herhangi bir suretle yapılan bir suiistimal, bir yolsuzluk behemehal o bakan hakkında Meclis soruşturmasını istilzam etmez. Bunu hepimiz biliriz. Eğer o bakana mâtuf kusurlar varsa delilleriyle sabitse bu Meclis herhangi bir bakan hakkında bir kovuşturma açmakta katiyen tereddüt etmez, misalini de vermiştir. (Soldan bravo sesleri). Mevzuu günlük politika dedikodularına dökmektense ana meseleler üzerinde konuşup bakana müteveccih bir mesuliyet var mı yok mu, bu işin kapatılması için emir vermiş mi âmil olmuş mu? Bu cihetlerin aranması icabeder. Adlî makama intikal etmiş, derecatından geçmiş, bu vaziyet karşısında bakanlara bir mesuliyet tereddüp etmiş mi? benim şahsi kanaatime göre hattâ hassasiyet gösteren bakanların bulunduğu merkezindedir. Yalnız üzülecek bir nokta varsa, bu tahkikatın uzun sürmesidir. 8 - 9 sene gibi bilhassa mahiyeti itibariyle bir suiistimale taallûk eden ve ceza verilmesiyle ibreti müessire olmasının mühim tesirini kaybetmiş uzayıp gitmiş olmasından mütevellit duyduğumuz üzüntüler de yerindedir. Ama arzettiğim gibi uzamasının mesuliyeti herhangi bir bakana müteveccihse asla tereddüt etmiyelim. Meclis soruşturmasını icabeden bir cihet varsa Reşad Aydınlı arkadaşımızın varsa delilleri üzerinde münakaşa yapalım. Çok rica ederim geride bıraktığımız o eski politik havayı tekrar yaratmıyalım. (Soldan alkışlar).

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Muhterem arkadaşlarım, bu kürsüden Halk Partili pek çok arkadaşlar, üzerinde hassasiyet gösterdiğimiz bu konu üzerinde konuştular ve ayrıca meselenin mahiyeti hakkında da şimdiye kadar ıttılâımıza arzedilmiyen kısımları söylediler. Bu suretle hâdise üzerinde bir defa daha tenevvür etmiş olduk. ve hakikatler daha çok tebellür etti. Yalnız bu kürsüden bir arkadaş, efkârı umumiyede uyandırılmak istenen tepki dedi. Sonra başka bir arkadaşın burada konuşulan bir cümleyi tekrar ettikten sonra ve halen elimdeki gazetede - ve diğer bütün tetkik ettiğim gazetelerde de aynı cümleler vardır - evet, cümleyi tekrar etmesinden sonra, benim dün, "böyle bir haberin yayılması fâcia değil midir" demem üzerinde durdu. Bunu şimdi cevaplandıracağım.

Ayrıca Van Milletvekili arkadaşıma da cevap vermek isterim: Van'ın hemşerisi olmakla daima iftihar duyarım. Fakat, Van'ı ömrümde hiç görmedim. İnşaallh bir fırsat bulursam giderim.

Şimdi arkadaşlar; Ben bu önergeyi vermekle politika mı yaptım, bu önergeyi vermekle bir şeyi mi incittim, hattâ Millî Savunma Bakanlığını mı incittim? Bunun takdirini Yüksek vicdanlarınıza bırakıyorum.

Dün çıkan gazeteleri okumıyan arkadaşlarım varsa lûtfen tetkik buyursunlar. Bakanın cevapları, ikinci sütunda da onun cevaplarına karşı cevaplar, iddialar yanyanadır. Bakanın cevapları beni tatmin etmediği gibi muhakkak şu yazı da Türk milletini tatmin etmez. Çünkü şimdi tekrar esef duyarak tekrarlamak istiyorum; askerler zehirlenme alâmeti gösterdi, içlerinden 31 kişi öldü gibi cümleler millete hangi intibaı uyandırır? Bu işin deşilmesi millî bir vazife değil mi? Eğer ben bu suali sormasaydım. (Kim diyor sesleri).

— Rica ederim, matbuat....

Dr. NECDET OTAMAN (Manisa) — Gazeteyi okuyacağına zabıtları okusaydın.

BAŞKAN — Kimin ifadesi, Bakanın ifadesi mi?

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Arzettim, iki iddia var, tekrar edeyim. Bakanın cevaplarını okudum, ondan sonra karşı iddiaları okudum, şimdi diyorum ki, bakanın cevapları dün beni tatmin etmemişti, vicdanım titredi. Öbür taraftan karşı iddialar ağırdı ve istikameti Millî Savunma ve onun emrindeki kuvvetlerdi. Binaenaleyh, bu iş böylece kalamazdı. İşte benim vicdanımın sesi bu idi. Bu iş böyle kalamazdı, şahsan ben bırakamazdım, hattâ gönül isterdiki C. H. Partisi umumi bir konuşmayı icabetirecek bir hal çaresi düşünsün ve bütün Millî Savunma Bakanlarının baştan sona kadar konuşmasını sağlasın. Neden, neden? Belki bu kadar hassasiyette kendi hesabıma aldanmış olabilirim. Paşanın söylediği gibi; dedi ki, paşa - ben sözlerimi bitirmediğim için bana takaddüm etti - böyle bir iddia Türk analarında, Türk ba-

balarında büyük bir kuşku yaratır, bir itimatsızlık yaratır.

Peki bu hâdise üzerinden alelâde bir müessesede konuşulmuş olan bir suiistimal hâdisesi gibi geçip gidelim mi? Gidebilir miydik?

Binaenaleyh, bu hâdise üzerine bu vesile ile mütaaddit arkadaşların konuşmuş olmaları ve hâdisenin mahiyetine göre ifadelerde, beyanlarda bulunmuş olmaları, hiç şüphe etmiyorum ki bu hâdiseyi çok tenevvür ettirmiş olmakla beraber, askerî birliklerin kuvvetini ve askerî birliklerde cereyan eden işlerin ne şekilde takip edildiğini bir defa daha tebarüz ettirmiştir. Binaenaleyh, ben hiçbir arkadaştan şüphe yok ki, teşekkür bekliyemem ama, hiç olmazsa bunu fırsatı ganimet bilerek dün üstü örtülü ve efkârı umumiyeyi bulandırıcı mahiyette ve umumi efkârın dilinde şu şekilde veya bu şekilde, Türk olmıyanların işine yarıyacak tarzda bir propaganda istikameti almasını önlemiş olmayı çok arzu ederim. (Bunu evvelden neden söylemedin? sesleri).

Bunu söyliyebildim mi? Söyliyemedim. Çünkü karşımda bazı arkadaşlar suiniyyetle dikilmişlardi. Ve her sözümü gürültüye getirerek kesiyorlardı ve anlamak istemiyorlardı. Binaenaleyh burada bu şekilde konuşamıyarak nasıl indiğimi takdir buyurursunuz.

Sonradan kıymetli doktoru, diğer arkadaşları ve tekrar Kemal Özçoban'ı dinledikten sonra şimdi bir vuzuha varmış bulunuyoruz ki, bu vuzuh 48 saat evvel elde ettiğimiz vuzuh değildir. Şimdi bizi burada dinliyen Türk matbuatı efkârı umumiyeye bu hâdise üzerinde elbette ki, düne, 48 saat önceye nazaran çok daha başka şekilde bilgi verecek ve bu hâdise üzerinde kendi hassasiyetini tebellür ettirecektir. Bütün bundan dolayı bir arkadaşa, bir yığın târiz yağdırmalı mı idi? Takdir şüphesiz ki, onu yapan arkadaşlarındır. Ben teker teker cevap vermeyi lüzumlu görüyorum.

Sonra, en son konuşan arkadaşlardan birisi miş, mışla iş görülmez, dedi Fakat arkadaşlar, gazetelerde mış yok (Onu gazetelere sorun, gürültüler)

Binaenaleyh, bu öyle bir mevzu ki, üzerinde, siz ne derseniz deyin, ben hakikatın tam kendisini yakalayıncaya kadar ısrar etmeyi vicdanımın bir emri telâkki ederim.

Bakanların sorumlu olup olmadıkları noktasına gelince; bunda iki maksadım vardı. Dün vuzuh bulmıyan bu mesele üzerinde, Bakanları dinlemek, veya dinliyebilmek imkânlarına sahip olmaktı. Ve ondan sonra üzerinde ısrar etmekti. Ancak İçtüzük, bu olayı dinledikten sonra beş dakika içinde böyle birşey hazırlama imkânı verdi. Bu itibarla Bakanlığın konuşup konuşmıyacağını bilmiyorum. Benim için bir vuzuh oldu. Fakat biraz evvel konuşan Arzuhal Encümeni Sözcüsü Vasfi Gerger arkadaşımız bu hâdiseye elkonulduğundan bahsettiler. Elkonulduğuna göre Kamutay namına bir hükme varacaktır. Binaenaleyh benim bu önerge üzerinde ısrar etmem hukuki bir mantık değildir. Bu itibarla bu önergemi geri almama müsaadenizi rica ediyorum. (Soldan gürültüler).

BAŞKAN — Önerge geri alındığına göre konuşulacak başka şey kalmamıştır.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Usul hakkında söyliyeceğim.

MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Hepimizin şahsına, mesuliyet deruhde ettiğimiz zamanlara ait isnatlar var, bunlar millet önünde belirtilmelidir, açıkanmalıdır, mevzuu ondan sonra kapatmanızı rica ederim.

BAŞKAN — Ohalde usule tevfik etmek için, önergelerini geri almış olduklarına göre, önergenin zatına mütaallik olan hususta mevzu kalmamıştır. Ancak şahısları mevzuubahis olan arkadaşların bu görüşme esnasında kendi şahıslarına taallûk eden hususları müdafaa ve tavzih etmek haklarıdır, tüzük bunu ayrıca tasrih etmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh bu önergeye mütaallik olarak bir konu kalmadığına göre bu hususta artık müzakere devam edemiyecektir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Usule dair söz istiyorum.

BAŞKAN — Bendeniz usule mütaallik olan mâruzatımı bitirdikten sonra zatıâliniz de söylersiniz.

Şu halde Sahir bey ne söyliyeceksiniz?

SAHİR KURUTLUOĞLU (Kırşehir) — Önergeye mâtuf olmıyarak Özçoban'ın sözlerinin bir noktasına temas edeceğim.

BAŞKAN — Usul hakkında, bu husus hâsıl mı?

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Önergenin geri alınmasiyle hâsıl olan boşluğun

yarattığı vaziyetin filhal ifade edilmesi lâzımgelen bir mühim cihetî vardır. Bunu arzedeceğim. Usule taallûk eder.

BAŞKAN — Şu halde Sahir Kurutluoğlu Siz müsaade buyurun, Örgeevren usul hakkında konuşsunlar. Müzakere konusu kalmadığına göre bu cihetin izahı gerekir. İçtüzüğümüz de buna müsaittir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Millî Savunma Bakanlığında vazife ve mesuliyet almış dört milletvekili arkadaşımızın 4 üne de şâmil olan haksız, yersiz, mucip mukni sebeplere iptina etmiyen bir taleple karşı karşıya kaldık. Bugün saatlerdenberi devam eden konuşmalar yalnız bu 4 şahsın etrafında değil, bu dört şahsın müntesip olduğu İktidar Partisinin mânevi şahsiyetinde de değil, Türk Milletinin şeref ve haysiyeti, Türk Ordusunun umumi durumiyle alâkalı vaziyetlere, safhalara intikal etti.

Takriri veren arkadaş samimî olabilir, muhti de olabilir. Benim şahsi kanaatime göre, daha evvel de arzetmiştim ki, bunun samimî olduğuna ve ansamim hataya düşmüş olduğuna delâlet edecek ortada en küçük bir karine dahi yoktur.

NAŞİT FIRAT (Samsun) — Hedef yerini bulmuştur.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Kasıt ve gaye şudur: Bir hedefe yöneltilmek istenilen haksız bir taarruzu yapabilmek imkânını hazırlıyan bir önergeyi Riyaset Makamına vermiş olmakla hâsıl olmaktadır bu yoldan.

Kürsüye geldiler, çok şeyler söylediler. Bunun mukabilinde Türk Milletinin mukadderatını tâyin eden ve onun talihini yazan Türkiye Büyük Millet Meclisinin üzerinde ısrarla durması ve millî, tarihi vazifesini yapması artık Büyük Millet Meclisinin borcu olmuştur. (Soldan alkışlar.) Bu borcu ifadan bizi menedecek hiçbir kayıt, hiçbir nizam ve kanun hükmü mevcut değildir. Böyle bir şey olduğunu biran için farzetsek bile, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Türk Milletinin büyük şerefine, büyük menfaatine ve büyük hayatiyetine taallûk eden bu mesele, her türlü sözler söylenip, karalamalar, yıpratmalar, taarruzlar yapıldıktan sonra kesin ve aydın bir neticeye varmadan aydınlığı tamamlanıp, kusurların ve kusurluların hüviyeti ve samimiyetsizliği tam bir vuzuhla belirmeden işi ört bas yapmak Türk Milletinin istediği bir şey olamaz. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

Hakikatlerin anlaşılması, hakkın yerine getirilmesini istiyen insanları kendi isteklerine göre her şey yapıldıktan ve her şey söylendikten sonra, hakkın ve hakikatin tam inkişaf edip de, haksızların utanacağı anın geldiğini hissettikleri zaman perdeyi kapatmaya çalışmalarına ancak esefle ve hayretle mukabele ederim.

Arkadaşlar; şüphe yok ki Riyaset Makamı bir vazife icabının mecburiyet telâkkisi içinde, takrir geri alındıktan sonra, konuşma mevzuunu teşkil eden önergenin ortadan kalkacağı için, konuşma mevzuunun da kalktığını söylediler. Şimdi takriri ben tesahüp ediyorum. Hakikatler konuşulsun; Riyaset Makamına bunu arzediyorum. Mutlaka burada konuşulsun. Usul de buna müsaittir.

BAŞKAN — Arkadaşımız takrire tesahüp ettiğine göre, Riyaset Makamına düşen vazife, söz almış olanlara sıra ile söz vermektir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Takriri tesahüp etmiş bulunuyorum, onun yeni sahibi, takririni izah için söz istiyor.

BAŞKAN — Takririn yeni sahibine, izah için söz veriyorum, buyurun. (Gülüşmeler).

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Arkadaşlar, yerli yurtlu, haklı ve meşru olduğuna inanmadığım bir takriri tesahüp etmek..

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Tesahüp yoktur, ben takririmi şarta talik ettim. Arzuhal Encümeninin kararına takaddüm etmesin diye geri alıyorum dedim. Binaenaleyh, bu zatın tesahüp etmesinde bir mâna görmüyorum.

BAŞKAN — Yani zatıâliniz takririnizi geri almıyor musunuz?

REŞAD AYDINLI Denizli) — Almıyorum.

BAŞKAN — Pekâla. (Gülüşmeler).

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Devamla) — Türk Milletinin mümessili Büyük Meclisin Yüksek huzurunda şükranla, minnetle, hürmetle eğilir, hak ve hakikatin ızharına medar olan son sözlerimden dolayı da Türk Milletinin bir mümessili, Türk Milletinin naçiz bir ferdi sıfatiyle, onun namına övünürüm. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

BAŞKAN — Şimdi iş düzelmiştir. (Gülüşmeler).

Sahir Kurutluoğlu.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar, konuşma mevzuunda, geri alınan takrire taallûk etmemek şartiyle.....

BAŞKAN — Geri alınan takrir kalmamıştır.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Devamla) — Kalmamış olan takrire...

BAŞKAN — Kalmamış olan değil, kalmış olan. (Gülüşmeler).

SAHİR KURUTLUOĞLU (Devamla) — Peki, kalmış olan takrir müstesna olmak üzere Yüksek Meclise bazı mâruzatta bulunmayı faydalı addettim.

Kemal Özçoban arkadaşım bu kürsüden ikinci defa açıklamada bulunurken belki müdahalelerin neticesi olacak, silsilei efkârı kaybolmuş gibi bir manzara arzetti, tavzihi lâzımolan bazı noktalar belirdi.

Arkadaşlar; suç vardır, suçlar vardır, bunların takibi lâzımdır, diye üzerinde durduğu noktalar dört Hükümetin dört bakanına taallûk eden, ve soruşturma açılmasına taallûk eden hususlar değildir. Kemal Özçoban da bunlardan bahsetmemiştir. Mevzu; Millî Savunma Bakanlığınca el konulup, adlî yollardan tahkikatı cihetine gidilen hastane inşaatı yolsuzluğu, kavurma işi yolsuzluğu, hava alanındaki yolsuzlukların tevlit ettiği suçların mevcudiyetine mâtuftur.

Bunlarda suç var mıdır, yok mudur? Neticei hükümde belli olacaktır, ama adlî makamlarca işe el konmuş, tahkikat devam edegelmiştir, bir kısmı intaç edilmiştir.

Bu vesile ile tekrar izah edilmesi lâzımgelen ikinci bir nokta daha vardır ki, o da bu suçlardan bir kısmı 1939 senesinde, bir kısmı ise 1943 senesinin sonunda işlenmiştir. Ama Büyük Millet Meclisine tevdi edilen dilekçe ve Millî Savunma Bakanlığına ihbarı tazammun ederek verilmiş olan dilekçenin tarihi 27 . X . 1945 tir. Yani 1939 senesinde işlendiği iddia ve ihbar edilen hastane işindeki yolsuzluk fiilinin salâhiyetli bakan olan Millî Savunma Bakanlığına intikali 1945 senesinin 11 nci aymın sonlarıdır; ve işe ancak 1945 senesinin son aymda el konmuştur. Tahkikat devam ediyor ve bir kısmı da mahkemeye intikal etmiştir. 1939 senesindenberi devamedegelen ve bugüne kadar intaç edilmiyen bir tahkik mevzuu mevcut değildir. 1945 senesinde merciine ihbar üzerine işin bir kısmı mahkemeye intikal etmiş, bir kısmı da tahkikat mevzuuna dâhil olmuştur. Kemal Özçoban arkadaşımız da çok iyi bilirler, kendi meslekleri olması itibariyle çok iyi bilirler ki, işin içerisinde bir general bulunduğu takdirde Askerî Ceza Yargılama Usulü Kanununun 15 nci maddesindeki sarahat dairesinde bu işte en büyük âmiri adlî Genel Kurmay Başkanıdır. İş bu bakımdan Millî Savunma Bakanlığı tarafından en büyük âmiri adlî olan Genel Kurmay Başkanına intikal ettirilmiştir. Hava alanı işinde olduğu gibi, bu işte de âmiri adlî Genel Kurmay Başkanı olduğu için tahkikata ve delilleri toplamaya o cihetten de devam edilmekte olduğundan gecikmenin sebebi bundan ileri gelmiş olabilir. Arkadaşım yine takdir buyururlar ki, bu iş yalnız mahkeme safhasında adlî mercilere intikal etmiş sayılmaz. Hazırlık ve ilk tahkikat safhasında bile adlî makamlara intikal etmiş demektir. Bu itibarla geciktirme hususu idari makamlara ait değildir. Tahmin etmiyorum ki, ben de işin gecikmesi. Adlî mercilere delil tedarik ve toplamasında delillerin genişliği çokluğu ve tevessüü dolayısiyle olabilir. Ve bu merkezdedir de. Hâdisenin vukuundan sonra terhis edilmiş olan askerler, mevki ve yerlerini değiştirmiş olan subayların istinabe yolu ile ifadelerinin alınması için, adreslerinin tahkik ve tesbiti dolayısiyle geçecek zaman iki sene içinde bunların intacına imkân vermemiştir. Ne adlî mercilerin işi savsaklamasından, ne de soruşturma yapan adlî mercilerin bunu ihmal etmesinde değildir, hâdiselerin seyrinden mütevellit bir neticei tabiiye olarak kabul etmek icabeder. Yani suçluluğun mevcudiyeti, üzerinde ısrar edilen kelimelerin bu şekilde tashihinde fayda ümit ettiğim içindir ki, huzurunuzda söz almış bulunuyorum.

Bir noktaya daha temas etmek istiyorum; Özçoban arkadaşım iki gün evvelki önergesinde de bahsettiği gibi kendileri: "Ölenler varmış" Ve bunu katî olarak söylemeye cesaret edemem dedi. Reşad Aydınlı arkadaşımız "mış" tan bahsetmiyor dediklerine göre bunun da tavzihen ifadesinde zaruret vardır. Mış ile ifade etti. Fakat arkadaşlar ben Millî Savunma Bakanlığından (Mış) la da söylenmiş olsa böyle bir hâdisenin vücudunun vâkı olup olmadığını sarahaten tetkik ve tahkik etmelerini varsa müsebbiplerini kanunun pençesine en kısa zamanda bu tetkikatı icra ederek tevdi etmelerini ve bunda büyük-

lerin hassasiyet göstermelerini kendilerinden rica ederim, sizin de bu ricama iştirak edeceğinizden eminim.

MİLLÎ SAVUNMA BAKANI HÜSNÜ ÇAKIR (Samsun) — Arkadaşlar; Saatlerdenberi müzakere mevzuu olan meseleyi iki gün evvel cevaplandırırken hâdiselerin safahatını arzetmiştim. Bunları tekrar etmekle başınızı ağrıtmak istemem, yalnız Kemal Özçoban arkadaşım yine geçen defa olduğu gibi, her iki Bakanın ifadesi arasında bir tenakuz vardır sözünü tekrar etti ve bu tekrar üzerine kendisine hangi noktada diye sorduğum zaman, hava alanı meselesinde suç olduğuna dair ifadeniz sarih değildir diye cevap verdiler. İki gün evvel soruya cevap verirken huzurunuzda okuduğum bu noktayı aynen tekrar edeyim:

«Van Uçak alanının tesviyesi işi 28 . X . 1943 tarihinde 31 750 liraya mütaahhit Hüsnü Yürük'e verilmiştir. Bu tesviyenin proje ve şartnameye uygun olarak yapılmadığı iddiası da tahkik ettirilmiştir. 31 bin liralık bir işte 108 bin liralık bakıyei inşaata lüzum göstren bilirkişilerin ihtisaslarından haklı olarak şüpheye düşülmüş olduğundan yetkili adlî âmir sıfatiyle Genelkurmay Başkanlığınca mahallinde yeniden keşif ve tahkikat yapılmasına lüzum görülmüş ve son günlerde mahalline bir tahkik heyeti gönderilmiştir. Heyetin raporuna bugünlerde intizar edilmektedir.

Daha evvel Van Mnt. Kumandanlığınca tahkikına girişilen işbu olaylar hakkında Bakanlık ilk defa 8 Kasım 1945 tarihinde mütaahhit Ahmet Metin Malatyalı imzalı bir telgraftan haber almış ve derhal ilgili makamlarla muhabereye girişilerek Van'a bir heyet gönderilmek suretiyle ihbar konuları incelettirilmiştir. Biraz evvel arzettiğim vechile olaylar yetkili yargı mercilerine intikal ettirilmiştir.

Okuduğum fıkra buradadır. Adlî mercilere intikal eden ve hakkında takibata tâbi tutulmuş olan bu maddede yolsuzluk olmadığı yolundaki bana atfen yapılmış olan ifadenin yersizliği aşikârdır.

Kavurma ve hastane meselesi; böyle bir iddia vuku bulmadığı için o hususa temas etmiyorum. Yalnız, vermiş olduğum sual önergemde; böyle bir ölüm vâkı olup olmadığını sormuşlar. Verdiğim cevap aynen şu idi.

Bozulan kavurmanın yedirilmesi neticesinde ölüm vuku bulduğu hakkında şimdiye kadar resmen bir haber alınmış veya bir iddia yapılmış değildir. Sarahaten bu burada ifade edilmiştir. Şimdi bu sarih ifadelerin gazetelere şu veya bu şekilde aksetmesi ne suretle olmuştur?

Gelmiş arkadaşımız bir mücerret ihbar ve iddia üzerine 31 asker ölmüş demiş. Yoktur, demişiz, ve böyle bir vaka yoktur demişiz. Gazeteye 31 askerin öldüğüne dair malûmatın aksetmiş olmasının sebebi kim oluyor? Mücerret bir ihbar üzerine burada böyle ifadede de bulunmak keyfiyetinden başka ne olabilir?

Şimdi 31 askerin kavurma yüzünden, kavurmaları yemeleri yüzünden ölmesi demek, oradaki bütün efradın, askerlerin dağılmış bulunduğu kıta kumandanlarının ve onları tedavi eden doktorların ve bunların hepsinin bu ölüm vakasını örtbas etmeleri demektir. Arkadaşlarımız gayet güzel ifade etmişlerdir ki, bilhassa mütehhassıs arkadaşımızın belirttiği gibi buna imkân ve ihtimal yoktur.

Kaldı ki, ben fazla olarak yeniden mahallî Kolordu Komutanlığından telgrafla, resmen malûmat istedim, katiyen böyle bir vaka yoktur cevabını aldım.

Fazla olarak mevzuubahis olan vakıanın, iddia edilen vakıanın tesadüf ettiği senelere ait ve o senelerin aylarına ait, olduğu Kolordu Komutanlığı mıntakası aylık sıhhat cetvelleri üzerinde tetkikat yaptım, cetvel de buradadır, katiyen bu aylar zarfında tesemmümden vefiyat vâkı olduğuna dair bir kayıt ve malûmat yoktur. Yalnız 1942 senesinde gıdai tesemmümden dolayı üç hasta vardır (O her yerde olur sesleri). Tesemmümden vefiyat olduğuna dair hiçbir kayıt yoktur.

Şimdi iddiaya bakınız; 31 asker kavurma yemekten ölmüştür, deniyor. Şimdi bendenizin verebileceğim fazla izahatım yoktur. Yalnız yine Kemal Özçoban arkadaşımız kendi ifadelerinin sıhhatini ispat etmek için, efendim ben suç vardır dedim, suç mevcuttur, suçun mevcut olduğu da kavurmaların imha edilmesiyle sabittir, diyor.

Evet, biz saklamadık, evvelki konuşmamda 2 700 kilo kavurmanın imha edildiğini söyledim. Bozuk kavurmalar çıkmış, imha edilmiştir ve alâkalılar da adlî mercilerin takibatına

tevdi edilmiştir. Bütün her üç mesele hakkında da adlî takibat arzettiğim tarihlerde başlamış ve devam etmektedir. Şimdi buna karşı bizim yeniden memleketin adlî nizamını teşkil eden usule aykırı olarak başka bir hüküm mü tavsiye ediyorlar? Geçen sefer de söylemiştim, bu sefer de yine söylüyorum, anlıyamadığım nokta budur.

Arkadaşlar; bu vesile ile memleketin en büyük şeref ve kuvvetini temsil eden Orduyu münakaşaların fevkinde tutmak hususunda birçok arkadaşlarımızın gösterdiği hassasiyete bilhassa teşekkür etmek isterim. Bunun üzerinde ne kadar dikkatli ve müteyakkız davranırsak memlekete okadar hizmet etmiş oluruz kanaatindeyim. Kaldı ki, meselenin kötülükler ve suiistimallere karşı hassasiyetle hareket edilmesi bakımından vazifelerimizi tam ve kâmil bir surette yapmak keyfiyetine gelince; burada şunu arzetmek isterim ki, memur olmadan, milletvekili olmadan, bakan olmadan evvel nihayet biz hepimiz Türküz ve insanız. İnsanlık izzetü şerefi ve memleket sevgisi böyle birtakım mülâhazalarla milletin hakkına ve menfaatine karşı suiistimal şeklinde, şu veya bu şekilde yapılmış tecavüzleri şu ve bu mülâhazalarla örtbas etmeye, gizli tutmaya zaten insanlık şeref ve izzeti ve vatan muhabbeti mânidir. Bu itibarla bundan daha fazla söz söylemeye, teminat vermeye lüzum görmüyorum. (Bravo sesleri, alkışlar).

MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Aziz arkadaşlar, Ben hâdise hakkında mâruzatta bulunacak değilim. Bendenizden evvel Millî Savunma Bakanlığı vazifesini şerefle, faziletle ifa etmiş olan arkadaşlarımın ne görevleri devrelerine ait muamelelerini, ne kendilerini müdafaa edecek değilim. Onlar zaten bundan vârestedirler. Eğer İçtüzüğün 169 ncu maddesine istinaden verildiği yazılı önergede şahsıma ait ve şahsımı ilgilendiren bir taraf olsaydı yine İçtüzüğün 171 nci maddesine göre burada size bana isnat edilecek hususlar hakkında mâruzatta bulunurdum. Fakat bir sureti yine İçtüzüğümüze göre bendenize tebliğ edilen önergeyi, sizi temin ederim ki, hayretle, dikkatle 5 - 6 defa okudum, benim Bakan olduğum devreye ait bir tek isnadı hattâ kelimeyi görmedim.

Bu suretle zaten ben Bakanlığa gelmeden evvel hepsi adlî mercilerin takibatına intikal etmiş olan bir işte, bir icra makamının sorumluluğunu mevzuubahis olmıyacağı karşısında da birşey söylemek imkânını bulamadığım için birşey söylemeye de niyet etmiş değilim. Ama burada Reşad Aydınlı'nın sözleri ve Kemal Özçoban'ın da bir kısım sözleri beni huzurunuza çıkmaya mecbur etti. Umumi olarak şunu ifade etmek isterim. Arkadaşlarım; bugün burada Reşad Aydınlı sözlerinde, (Aynen not etmeye çalıştım), şöyle dedi: Ben, hâdise vardır demiyorum, Bakanlar, ihmali hareketleri olmadığını ispat etsinler.

Sayın Nuri Özsan'ın vakur bir mselektaşım, temiz bir memleket çocuğu hakkın ve faziletin lisanını daima kendisinden işittiğim bir arkadaşım olarak burada söylediği güzel sözleri tekrardan başka birşey söylemiyeceğim. Her türlü hissin, her türlü politika oyununun, her türlü politika cereyanının fevkinde olarak Nuri Özsan, şimdi biraz evvel, huzurunuzda dedi ki: Bu konuda söylenecek şeyi iddia edilen hâdiselerde bir Bakana atfedilecek bir kusur olup olmadığı ve bu kusuru müspet veya buna delâlet edecek delillerin bulunup bulunmadığı hususundan ibarettir. Ama bir hukukçuya vakur bir insana ve fazilet ifadesine yakışan bu ifadenin yanında hukuk tahsili yapmış, ama nasıl yaptığını yakinen bildiğim, fakat burada söylemek istemediğim, Reşad Aydınlı: Bakanlar burada kendilerinin ihmali hareketleri olup olmadıklarını ispat etsinler dedi. Size hukuk kaidelerini böyle mi öğrettiler Reşad Aydınlı?..

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Matbuatta konuşuruz. (Matbuata ne hacet çık burada kürsüde konuş sesleri).

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arkadaşlar, ben bir hâdise vardır demiyorum, diyen ve arkasından da Ordunun şerefini kurtarmak vazifesini deruhde ettiğini, sanki biz onun şerefinden bigâne imişiz, sanki biz onun şerefi karşısında duygusuz ve heyecansız imişiz gibi bize hitabederek söyliyen Reşad Aydınlı diyor ki: Yüksek makamlar tarafından himaye edilmek suretiyle fazla verilen paralar alınmamıştır diyor ve hâdiseleri ifade ederken suç ve suçlu mevzuunu konuşacağı yerde mevzuu bırakıyor ve bu hâdiselerin yüksek makamlar tarafından kapatılmaya çalışıldığını söylüyor.

Arkadaşlar, bu ne demektir? Ordunun bütün işlerini, milletin ve yurdun savunmasının bütün

ağır ve sorumlu görevlerini tevdi ettiğimiz en büyük makam denilen makamlar ve onun işlerini, mesuliyetini deruhde eden adamlar, hırsızları, haksız mal iktisabedenleri himaye ediyor, onları örtbas ediyor, demekten başka bu sözlerin bir mânası var mıdır?

HAMDİ YALMAN (Ordu) — Kurmuşlar, onu kurmuşlar, anlamadan söylüyor.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arkadaşlar, bir hırsız, bir soysuz dünyanın her yerinde bulunabilir. Elbette bizim camiamızda da, Türk Milletinin camiası içinde de hırsız ve soysuz maalesef çıkıyor. Ama bu, Türk Milletinin şerefini, Türk Milletinin faziletkârlığını, Türk Milletinin tarih boyunca dünyaya tanıttığı namuskârlığını ortadan kaldırır mı?

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Bunu kim iddia ediyor?

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Kim mi iddia ediyor? Sizin sözünüz nereye geliyor? Bir ordunun, içinde memleketin her tarafından gelen insanları içine alan bir camiada bir hırsız çıkabilir, bir soysuz çıkabilir, beş hırsız çıkabilir. Ama şunu bilmek lâzımdır ki, ordunun temiz, faziletkâr camiası bu alçakları, bu hırsızları camiası içinde tutmaz, onları mahveder, onları eritir, onları adaletin pençesine teslim eder, yok eder. Bunu bilmek ve buna inanmak lâzımdır. (Soldan; bıravo sesleri, alkışlar).

Kemal Özçoban'a rica ediyorum; Kemal Özçoban, genç hukukçu arkadaş, ben sizden herhalde daha yaşlıyım. Burada sözleriniz arasında, soruşturma istemiyen siz, yalnız aydınlanmak istiyen siz ve nihayet iş adlî makamlara geçmiş olduğu için onların âdilâne yapacağı tahkikatın neticesini beklemeyi kabul eden siz; burada sözleriniz arasında bazı şeyler söylediniz ki, ben memleket hesabına bunlardan üzüntü duyuyorum. Açıklamanızı rica ederim. Falan albay, falan doktor falan bilmem ne şu işi böylece kapatmak için şu veya böyle şekilde hareket etmiş veya şu veya bu muameleye mâruz kalmış gibi, kapalı surette bazı şeyler söylediniz. Bu şekilde kapalı sözleri, Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden söylemeye hiçbir milletvekilinin hakkı yoktur. (Soldan bıravo sesleri).

Milletvekilinin deruhde ettiği vazife, onun millete karşı borcu, Devlet işleri arasında kötü bir iş olarak, suç olarak ıttılaına vâsıl olan, veya kendisine söylenen şeyleri evvelâ mesul makamlara evvelâ söylemek, böyle istemezse doğrudan doğruya Millet Meclisi kürsüsünde söylemek fakat hiçbir tarafını saklamadan, delil ve şahitleri saklıyarak değil, her şeyi, bütün delilleri ve şahitlerin isimlerini de söyliyerek, açıklıyarak memlekette bunların meydana çıkması imkânını vermektir. Her yurtsever gibi siz de, fakat bilhassa sizin gibi, bu memlekette hukuk tahsilini yapmış, hukuk hayatında vazife almış olan arkadaşlar, bunu benden daha iyi bilirler. Sizden beklediğimiz de budur. Kimi himaye etmişiz, hangi maksatla, hangi suçu kapatmak, hangi hâdiseyi örtmek için bir şahsı falan yerden kaldırmışız, baskı yapmışız? Biliyorsanız, mert ve faziletkâr insan olarak, buraya getiriniz, bunu sizden istiyorum ve bekliyorum (Soldan bravo sesleri).

Arkadaşlar, Büyük Millet Meclisinde ve bu memlekette evlâtlarını vatan hizmetine gönderen ana ve babaların ciğerparelerinin haklarını müdafaa edecek yalnız bir şahıs değildir. Bu işi benimsemek hakkını şahsan inhisar altına almış gibi bir tavır takınma hakkına Reşad Aydınlı malik değildir. Bu memlekette Ordunun her çocuğunun hakkını, onun yanıbaşındaki arkadaşından başlıyarak, birinci derece üstlerinden en son âmirine kadar, Ordu câmiasının faziletli subaylarından ve erkânından müteşekkil, evvelâ Ordu teşkilâtı sonra Devlet câmiasının her uzvunun ve B. M. Meclisinin hakkıdır ve bu, hak kimsenin inhisarında değildir. Biz de bu vazifeyi yapmak kudret ve imkânına malik insanlarız. (Bravo sesleri).

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Politika yapmayın.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Şerefle oynamayın, Ordunun şerefi ile oynamayın. Bu politika değildir.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Sözlerimi zabıttan okur anlarsınız. Şahıslarla, şereflerle oynamayı başkasına bıraktım.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Bir Bakanın, bu memlekette Bakanlık sorumluluğunu deruhde etmiş bir insanın; hâdise vardır demiyorum, Bakanlar ihmalkâr hareketi olmadığını ispat etsinler diye, suçlu sandalyasına oturtmak gibi bir hareketi yapan bir insanın karşısında şahsi hakkımı müdafaa etmek istiyorum, Bu kadar küçülmek istemiyorum, arkadaşlar.

(Bravo sesleri). Ama, beni buraya, huzurunuza getiren şey, Ordunun şerefini, Ordu mensuplarının hakkını müdafaa etmek, sözleri arkasında, dünden aydınlanmamış da bugün aydınlanmış diye yeniden yeniye Orduda, Millî Savunma Bakanlığı teşkilâtında himaye yapılır, suiistimaller örtbas edilir, bilmem neler yapılır gibi sözlerle isnatları kapalı surette ortaya koyarak, memlekette Ordu'ya beslenen itimadı vatan savunmasının mesnedi Orduya güveni sarsacak, güvenini zehirliyecek sözler söylenmez, söylenmemelidir. (Bravo sesleri). Bu ancak çok fena bir politika oyunu olabilir ve böyle bir şeyden seni de tenzih etmek isterim, Reşad Aydınlı. (Alkışlar), (Ancak Ruslar'a yarar sesleri).

Gl. ALİ RIZA ARTUNKAL (Manisa) — Sayın arkadaşlarım 1942 - 1943 senesinde Bakan olmaklığıma rağmen bütün benden evvelki arkadaşlarım hadiseyi izah ettikleri için kürsüye gelmekniyetinde değildim. Fakat Reşad Aydınlı arkadaşım Bakanların burada söz söylemesini arzu ettiler. Onada uymıyacaktım. Fakat bizi sakınır ve mesuliyetten korktuğumuz zannedilir düşüncesiyle kendilerine aksini göstermek için kürsüye çıktım.

Yine Özçoban arkadaşımız (Arkadaşımız deme sesleri.) Hepsi arkadaşımızdır, maksatta bir olduklarını fakat yanıldıklarını kabul ediyorum. Bundan 8 - 9 senedenberi kapanmış bir şey olduğunu düşünüyorlar. Kendileri hukukçu olmalarına rağmen bu kadar basit mütalâada bulunacaklarını sanmıyordum. 1945 senesinin 11 nci ayında ihbar edilen her üç hadiseyi bakanlık aynı zamanda ele almış ve derhal Ordu ve Kolordu Komutanlıklarının bu hususlarda malümatı olup olmadıklarını ve neden vaktiyle haber almadıklarını sormuştum. Cevap Ocak ayının sonlarında gelmiş ve o zaman Van mıntıkası kapalı olduğu için ilk baharda yolların açılmasını beklemiştik. Binaenaleyh İlkbahar olur olmaz heyet gönderilmiş, işe el konulmuştur. Hastahane meselesi benden evvelki Bakanlar zamanında olmuşsa da o da 45 senesinde ihbar edilenler meyanındadır. Onların zamanında ihbar edilmiş olsaydı onlarda işe derhal el koyacaklardı. Hırsızlığa, süistimale karşı en büyük hassasiyeti gösteriyoruz. süistimal yapanların ordunun kuvvetini azaltmış oldukları göz önünde tutularak onların idamına kadar gidilmesi için kanun teklifleri yapmıştık bu tasarı görüşülüp ve Kanun haline getirilirken o zaman Demokrat Partili arkadaşlarımız yoktu. Bu sözümle onlara târiz etmek istemiyorum. Hepimizin vazifesi bu işleri önlemektir. Fakat yalnız işler yerine getirilmiyor diye başkanlarına isnadatta bulunmak doğru değildir. Birde bunların içlerinde en mühimi; Askerlerin sihhatine bakılmıyarak ölümlerine sebep olduğu meselesidir. Bu o kadar acı bir ittihamdır ki memleket müdafaasında orduyu sevküidare eden arkadaşlarımız ellerine verilen binlerce insanı vatan müdafaası için ateşe sürükleyip sevk ederken onların sıhhatini düşünmedikleri farz etmek kadar fena hareket olmaz.

Orduyu ellerine verdiğimiz arkadaşlar onlara evlât gibi, kardeş gibi, baba gibi muamele yaparlar, sihhat, iaşe ve iskânlarını her şeyden evvel düşünür ve temin ederler bu asırlardan beri inanılmış olan bir gelenektir. Bu inançları bozmaya, sarsmaya kimsenin hakkı yoktur.

Bu ithamı yapmazdan evvel arkadaşım lûtfen zahmet edip de ozamanki sıhhi istatistikleri Millî Savunma Bakanlığından alıp gözden geçirseler idi buna dokunmaktan çekinilirdi. Ozaman buna benzer ancak üç tane gıda maddesinden zehirlenme meselesini görürler ve böyle bir şeyi ağıza almaya cesaret edemezlerdi. Değil otuz tanesinin bir tek erin herhangi bir hastalıktan kıta ve hastanelerde âni öldüğü vâkı olsa Bakanlığa telgrafla haber vermek mecburiyetindedir. Bakanlık, bunun üzerine derhal tetkiklerini yapar eğer kanaat getirmezse sıhhiye müfettişini ve gerekli mütahassısları dahi vaka yerine gönderir. Bu kadar ihtimamla bakılan memleket çocuklarına karşı bu ithamı asla vicdani bir hareket saymam. Binaenaleyh ne bakan sıfatiyle, ne milletvekili sıfatiyle ne orduda vaktiyle komutanlık etmiş bir insan sıfatiyle suiistimale göz yummuş insanlar değiliz, göz yummadık ve daima bu gibi işleri adalete tevdi ettik. Gecikmenin sebeplerini arkadaşlarım izah etiler. Fakat bu gibiler hiçbir zaman adaletin elinden kurtulmamışlardır. Orduda suiistimal olabilir, memurlar arasında olabilir, fakat hiçbir zaman bütün harb müddetince ve fırsat elverdikçe arkadaşlarıma bu kürsüden ozaman izah ettiğim veçhile suiistimal %1 i geçmemiştir. Memleketin her türlü köşesinden gelen yedek subayı ile, muvazzaf subayı ile ki, 30 - 40 bini aşan bunlarla üç mil-

yonu aşan eriyle çalışan bir ordunun yüzde biri geçmiyen ve hattâ bulmıyan bir suiistimal, diğer milletlerdeki vakıalarla da kıyaslanıca asla fazla değildir, bunlar da tamamen adaletin pençesine verilmiştir. Gerek Millî Müdafaa Bakanlığını ve gerekse orduyu bu şaibeden tenzih ederim.

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — Benim de sözüm vardı.

BAŞKAN — Millî Savunma Bakanı arkadaşlar Meclisi bu mevzuda tenvir etmekle mükelleftirler. Müsaade buyurunuz, önce kendilerini dinliyelim, söz hakkınız mahfuzdur.

Gl. NACİ TINAZ (Ankara) — Söylenen söylendi, fakat benden evvel Millî Savunma Bakanı arkadaşlarımızın söz almaları üzerine bana da vazife düştü. Onun için, fazla değil, birkaç dakikanızı işgal edeceğim.

Arkadaşlar tarihin ve talihin ne kadar garip ve acı bir cilvesidir, 20 sene evel, 1928 de, muhterem Abdülhalik Renda Millî Savunma Bakanı idi. Ben de onun müsteşarı idim. Kendisinden şarka bir seyahat yapmama müsaade etmesini rica ettim. Yüzüme baktı, dedi ki, bir müsteşar masasını bırakır da Şarka seyahat yapar mı? Kendisine dedim ki, size faydalı bir müsteşar olabilmek için, müsaade ediniz, ben Şarka gideyim, askerî, kışlalarını, teçhizatını, silâhlarını, yediklerini ve sairesini göreyim. Belki size faydalı hizmetler edebilirim.

Kalktım, Erzurum, Sarıkamış, Karaköse ve Van'a gittim. Ozaman asayiş yoktu. Yanımda dolu tüfek vardı. Bana dediler ki; bu sırada Karaköse'den van'a gitmeyiniz, size tavsiye etmeyiz. Zeylân hâdisesi ondan sonra olmuştur. Kalktım Van'a gittim. Şunu bunu gördükten sonra hastaneye gittim. Hastanenin Van içerisinde köhne bir ev olduğunu gördüm. İşte burada acı acı tenkit edilen hastane meselesi o günden başlıyor. Döndüm, bunu konuştuk. Fakat bilirsiniz ki ozamanki Millî Savunma bütçesi çok dardı. İstiklâl savaşından yeni çıkmıştık. Bütçemizde tasarruf edebildiğimiz paraları silâha, techizata tahsis ediyorduk. Kışla, hastane yapacak vaziyette değildik. Ondan on sene sonra arkadaşlar, on sene önce gördüğüm ve aldığım intiba üzerine Millî Savunma Bakanı olduktan sonra bir fırsatını bularak bu işe elkoydum. Kendileri daima 1939 dan bahsediyorlar. Ben 1939 un iptidasında işe geçtiğim zaman buna elkoydum.

20 Temmuz 1939 da 250 bin liraya bu hastane ihale edildi. Fakat bilirsiniz ki, arkasından büyük bir harb çıktı, Eylûlde. Onun üzerinde bu inşaat ilerliyemedi ve ertesi sene Nisanında mukavelenin feshine mecburiyet hâsıl oldu. Ne çimento, ne demir geliyordu. Arkadaşlarımız 1939 dan diye bahsediyorlar. Halbuki o zaman bina ihale edilmiş, inşaata başlanmış, harbin çıkması üzerine inşaat durmuş ve Nisanda mukavelenin feshine karar verilmiştir, ben de o zaman vekâletten çekilmiştim. Binaenaleyh bu meselede bana taallûk eden kısım bundan ibarettir. Hiç söylemek niyetim yoktu, fakat baktım ki, arkadaşlar söylüyorlar, ben de söz almak mecburiyetini hissettim.

Şimdi asıl meseleye geliyorum, bu arkadaşlar eğer hüsnüniyet sahibi iseler, Allah rızası için, dört bakan gelmiş geçmiş, bir defa bize gelip de arkadaş bu hastane nasıl olmuş diye sorsalardı. Sormazlar.

Sonra da anlamadan dinlemeden bir de soruşturma takriri veriyorlar ve bizi burada sıygaya çekiyorlar.

Arkadaşlar, bu vaziyet karşısında bu memlekette mesuliyeti omuzlarına alıp iktidar sandalyasına geçmek büyük bir kahramanlıktır. çünki şerefimiz, haysiyetimiz tehlikeye düşüyor. (Düşmez, düşmez sesleri).

HACİM ÇARIKLI (Balıkesir) — Düşürmeyiz.

Gl. NACİ TINAZ (Devamla) — Sonra matbuatımıza da ihtar etmek isterim. Daha görmedim, ama işittim, falan gazete bizim âdeta bir sanık vaziyetinde resimlerimizi dizmiştir sütunlarında. Ayıptır.

Anlamadan, dinlemeden mesuliyet deruhte etmiş eski Bakanları ve dediğim gibi yirmi sene evvel kafama soktuğum bir meselenin tahakkuku için o yokluk senelerinde vakfı hayat etmiş, çalışmış, temellerini atmış bir adamı bugün burada sıygaya çekiyorlar ve bir de gazetelerde isimlerimizi fotoğraflarımızı çıkarıyorlar, Bu, çok yazıktır. Ayıptır. (Çok doğru sesleri). Sözüm bu kadardır.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi gelmiştir. Okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

İş aydınlanmıştır, görüşme yeter. Oya ko-

nulmasını teklif ederim.

Tunceli Milletvekili
Necmeddin Sahir Sılan

BAŞKAN — Yeterlik önergesini evvelâ oya sunacağım.

Yeterliği kabul edenler... Etmiyenler... Yeterlik kabul olunmuştur.

HULKİ KARAGÜLLE (Konya) — Usul hakkında, takrirlerin reye vaz'ının usulü hakkında bir noktayı tavzih edeceğim.

BAŞKAN — Müsaade buyurun takrirleri okutalım.

Yüksek Başkanlığa

Meclis soruşturması açılması hakkındaki önergenin oya konularak reddedilmesini teklif ederim.

Tunceli Milletvekili
Necmeddin Sahir Sılan

BAŞKAN — Bu önergenin mahiyeti, oya sunulmak suretiyle takririn reddi, yani Tüzük muktazasına göre muamele ifasına aittir.

Bir takrir daha var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Türk Ordusuna ait yapılan bu konuşmanın gazetelerde herhangi bir şekilde eksik veya hatalı neşrine meydan verilmemesi için yapılan bugünkü müzakere zabıtlarının aynen neşredilmesi hususunun yüksek oya konmasını saygılarla rica ve teklif ederim.

Sivas Milletvekili
Gl. F. Tirkeş

(Güzel, güzel, tamam sesleri).

BAŞKAN — Bu önergeden maksadın ne olduğunu izah eder misiniz? (Eksik neşrine mâni olmaktır sesleri).

ŞEMSETTİN GÜNALTAY (Sivas) — Meclisin kararına rağmen, eksik neşredilirse cürüm olur.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, Meclisin zabıtları Anayasa gereğince harfi harfine neşrolunmaktadır. Bu önerge bu mahiyette değildir.

Önergenizde bunu mu kastediyor sunuz? Buyurun önergenizi izah ediniz.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — izaha lüzum yok, bunu kastediyorum.

BAŞKAN — Bu hasılı tahsildir.

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Zabıtlar gazetelerde ekseriyetle noksan çıkıyor veya her gazete istediği gibi yazıyor. Aynen yazılmasını istiyorum.

BAŞKAN — Yani bütün matbuatta aynen neşrini istiyorsunuz. Bunu Yüksek Meclis öyle anlıyor. (Evet, evet sesleri). Şuhalde önergeyi tekrar okutuyorum.

(Gl. Fikri Tirkeş'in önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Bu önergedeki maksadımız, bu mevzua dair cereyan etmiş müzakerenin gazetelerde bütün matbuatta aynen neşri demektir. Yani aksi suçtur. O mahiyette olarak oya koyacağım. Eksik fazla olmıyacaktır. Şimdi önergeyi bir defa daha okutuyorum.

(Gl. Fikri Tirkeş'in önergesi üçüncü defa okundu).

FAKİHE ÖYMEN (Ankara) — Usul hakkında konuşacağım. Evvelâ esas meselenin reye konmasını istiyorum. Bu görüşmede Meclis soruşturulması esastır. Esas reye konmadan zabıtları tam mı, eksik mi verelim meselesi ikinci derecede kalır.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar müzakerelerimiz aleni olarak cereyan etmektedir. Müzakerenin, konuşulan sözlerin zabıtlardan alınarak aynen Türkiyede neşredilmekte bulunan gazeteler tarafından tamam olarak neşrine karar verilmesi, öyle zannediyorum ki, tatbik kabiliyeti bakımından imkânsızdır. (Gürültüler) Böyle bir karar ittihaz edilmis olsa dahi, buradaki müzakere zabıtların aynen neşredilmemesi halinin suç olabilmesi için karşılığında bir müeyyide bulunması lâzımdır. Bu fiilî hareket bir suç teşkil edecek değildir. Yalnız, bugünkü Meclis zabıtlarına geçmiş olan Ordu hakkındaki sözler, burada cereyan etmiş bulunan bu müzakereler, izhar edilen arzu hilâfına, gazetelerde yanlış inikâs ettirildiği takdirde, bunu, bir maksadı mahsusun delili olarak mütalâa edebilmek imkânı olabilir.

Fakat bu ahvalde dahi umumi hükümler dairesinde müddeiumumilerimiz, mahkemelerimiz işi takip edebilirler. Bunun dışında Yüksek Meclisçe, Meclisin her kararı kanun gibi muta olmakla beraber, hukuki bakımdan çerçevelenmiyen bir hareketin ceza tehdidi altında bulunmıyacağının tabiî olduğuna göre, alınacak kararın, efkârı umumiyece ve memleketce hürmetle takabbül edilmesi için, bu noktaların düşü-

nülmesine kail olduğum için söz almış bulunuyorum. Binaenaleyh hulâsai mâruzatım şudur ki, alınacak olan karar için bendeniz şahsan bir mevzu görmüyorum. Mamafih bütün bu müzakerelere rağmen maksadı mahsusla hakikat hilâfına neşriyat yapanlar hakkında biz teşebbüste hassas bulunuruz ve bu fiilî hareketin kanun ölçüleri içerisinde suç teşkil edip etmediğini mahkemelerimiz takdir eder. Onun için meselenin bu şekilde halledilmesi lâzımgeleceği kanaatindeyim. (Kâfi, kâfi sesleri), (Önergeyi geri alsın sesleri).

BAŞKAN — Önergeyi geri alıyor musunuz?

Gl. FİKRİ TİRKEŞ (Sivas) — Geri alıyorum.

BAŞKAN — Önerge sahibi önergesini geri almıştır. Başka önerge de yoktur. Şu halde esas soruşturma önergesini tekrar okutup oyunuza arzedeceğim.

(Reşad Aydınlı'nın önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Önergeyi nazarı dikkate alanlar ... Almıyanlar ... Önerge nazarı dikkate alınmamış ve redolunmuştur.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Önerge sahibi de önergenin kabulü hakkında elini kaldırmamıştır, zapta geçmesi için arzediyorum.

BAŞKAN — Vakit ilerlemiştir, gündemimizde mevcut olan maddelere devam etmek için vaktin gecikmesinden ötürü görüşmelere devam edip etmemek hususunda oyunuzu almak mecburiyetindeyim. Devam edelim mi? (Edelim sesleri , Etmiyelim sesleri).

Arkadaşlar, lûtfen yerlerimize oturalım. Görüşmelere devam fikrinde olan arkadaşlar vardır. Reyinizi almak mecburiyetindeyim.

EMİNİTTİN ÇELİKÖZ (Balıkesir) — Çok ağır konuşuldu, yorulduk, Birleşimin sona erdirilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Görüşmenin devamını kabul edenler ... Etmiyenler ... Görüşmenin devamı kabul edilmemiştir.

Önümüzdeki cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 19,05

T. B. M. M. Basımevi